

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 30 MEI 1951

No. 1776

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
De betekenis van het conflict in de Perzische olie-industrie door <i>Dr J. Kymmell</i>	404
Concentratie in het levensverzekeringbedrijf door <i>Dr A. G. Ploeg</i>	405
Weeldebelaasting en weelde door <i>Dr Mr J. A. M. van Staay</i>	409
Een stem uit het bedrijfsleven: De jongste prijsstijgingen van zeep door <i>Mr P. A. M. E. van Velzen</i>	411
Ingezonden stukken: Practische huurpolitiek door <i>Mr M. A. van Wijngaarden</i> met naschrift van <i>Mr J. Wilkens</i>	412
Een navolgenswaardig vonnis van een Belgisch rechter door <i>Mr W. L. Haardt</i> met naschrift van <i>Dr C. Schouten</i>	413
Aantekening: De buitenlandse handel van de Verenigde Staten	413
Mededelingen voor economen	414
Geld- en kapitaalmarkt	414
Statistieken: Bankstaten	415

Dezer dagen

lang niet mals, afgezien van de nieuwe haring tenminste. Het dispuut over de nationalisatie van de olie-industrie lijkt op zijn hevigst; als de nood het hoogst is, is de redding het meest nabij. Voorzichtige compromisideeën worden kenbaar gemaakt; maar de lijn moet zelfs nog worden overgeschoten, de bergingsactie is nog niet begonnen.

Ligt voor die Europese landen, waar de inflatie nog steeds als een springvloed zou kunnen losbreken, een redding in de campagne, die het Internationale Monetaire Fonds gaat voeren voor verdergaande inwisselbaarheid der valuta? Ook de Economische Commissie voor Europa heeft het al in uitspraken over de wisselkoers gezocht. Zo gaat het woord revaluatie thans over de lippen. Voor degenen, die aan het rekenen willen, is het een voordeel, dat het Internationale Monetaire Fonds juist weer de 13e druk van het „Schedule of par values” der aangesloten valuta heeft doen verschijnen, met in het vooraf: „a member desiring to change the par value of its currency is required to give the Fund as much notice as the circumstances allow”.

Zoveel doenlijk een veel aanschouwde woordcombinatie. Is het ook niet de taak van een nieuwe letteroefening de „Financial and Economic Board of the North Atlantic Treaty Organisation” om zo ver als het gaat te helpen met en toe te zien op de economische coördinatie van de defensiegevolgen voor West-Europa? Daarbij zal dit nieuwe lichaam goede maatjes zijn met de organisatie voor de Europese economische samenwerking, al ware het slechts omdat zeer vele leden zich in dubbele kwaliteit op de schouder kunnen kloppen.

Schouderkloppen en coördinatie, een gedachte, die er in Nederland niet zo glad in zal gaan, als het om het vervoer gaat. Maar de wet op goederenvervoer met vrachtauto's is aangenomen, zij het dat er nog al wat lappen op het wetsontwerp werden gezet. Zal het werk aan het coördinatieprobleem nu in hogere versnelling kunnen worden geschakeld?

Meer vaart, het was de vraag, die President Roosevelt in 1938 stelde, toen hij de Verenigde Staten tot een „\$ 80 billion nation” wilde maken. Volgens de laatste gegevens beliep het nationaal product in 1951 — het tot nog toe bereikte peil op jaarbasis omgerekend — \$ 314 milliard. Men is daarbij reëel nog niet op volle kracht. Dat was wel het Amerikaanse Hooggerichtshof, dat een vernietigend vonnis heeft uitgesproken tegen de in vele Staten aanvaarde „fair trade laws”, die neerkomen op prijshandhaving van merkartikelen. Voor het behoud der concurrentie vist men in de Verenigde Staten nog op elk tij.

Goede vangst, het blijft gelden voor Zwitserland. De bedrijvigheid is aan de volle bezetting ten eerste toe: „Eine mögliche und wirksame Entlastung böte in erster Linie eine Eindämmung der geplanten Wohnungsproduktion, die sonst aller Voraussicht nach den vorhandenen Bedarf in absehbarer Zeit überschreiten könnte”. Helaas, Zwitserland is slechts een land voor tijdelijke immigranten.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNAMEING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

ESENCIA... BENCINA... NAFTA... GAS!

Ziehier 4 Spaanse aanduidingen voor hetzelfde product, n.l. benzine: deze verschillende namen worden resp. gebruikt in Spanje, Chili, Argentinië en Mexico.

Wanneer U zeker wilt zijn, dat Uw export-drukwerk technisch en stylistisch feilloos vertaald wordt, dient U zich te wenden tot een groep all round vakmensen. Ons bureau is belast met de aesthetische verzorging en de vertaling van een reeks vooraanstaande export-periodieken, waardoor wij over een uitgebreide ervaring beschikken.

Gaarne adviseren wij U vrijblijvend, indien Uw bedrijf moeilijkheden op dit gebied ondervindt.

BUREAU VOOR RECLAMETEKST D. VAN DER LINDEN

MAUVEZAND 5, LAREN (N.H.) TEL. 2189 (K 2953)

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en spaarfondsen aan de (komende) nieuwe wettelijke bepalingen ●

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen.
Amsterdam (alleen Assurantie)

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

ZEILCURSUS

met voll. pension f 68.— (v. en n. seiz. f 61,20) p. w. Vr. prosp. aan Bonds (A.N.W.B.) Zeilschool „Loosdrecht“ te Nw. Loosdrecht, Tel. K 2958-288.

ADVERTEER IN DE
E.-S.B.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in
binnen- en buitenland

REISDEVIEZEN

Vraagt onze desbetreffende
brochure

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Dr J. KYMMELL, De betekenis van het conflict in de Perzische olie-industrie.

De Perzische Regering staat inzake het olieconflict moreel en principieel geenszins zwak, ja zelfs vrij sterk. Op het punt van de nationalisatiegedachte op zichzelf kan Engeland de Perzische Regering weinig verwijten. De Engelse Regering doet dit ook niet, doch baseert haar bezwaren op de contractbreuk. Ook in wijder historisch verband gezien is tegen de daad van de Perzische Regering niet veel in te brengen; het streven de opbrengsten van de olie-ontginning in beginsel volledig voor te behouden aan het eigen land is geenszins uitzonderlijk. Daar dit olieprobleem ver uitstijgt boven het twistpunt aan wie hoeveel van de opbrengst van de ontginning van de Perzische oliebronnen toekomt — schr. licht dit nader toe — ware er wellicht iets voor te zeggen, dat niet alleen een bilaterale schikking wordt getroffen tussen ontginningsbedrijf en grondstoffenland, doch dat in wijder internationaal verband een poging tot regeling wordt gedaan. Schr. vraagt zich af, of niet een forse démarche van alle Atlantische Staten tot een regeling in gezamenlijk overleg hier een nuttig effect zou kunnen hebben. Het hier bestaand geschil is geen rechtsgeschil meer, waarbij het gaat om de interpretatie van een overeenkomst tussen de Perzische Staat en de Anglo Iranian Oil Company. Het is een internationaal politiek probleem van de eerste orde.

Dr A. G. PLOEG, Concentratie in het levensverzekeringbedrijf.

In verband met in het levensverzekeringbedrijf voorkomende fusies enz. wordt soms de vrees geuit, dat dit bedrijf in een beperkt aantal grote concerns geconcentreerd raakt. De schrijver van dit artikel laat aan de hand van cijfers zien, dat deze vrees ongegrond is. Weliswaar is een relatief groot aantal begrafenisfondsen in de naoorlogse jaren van het toneel verdwenen en zijn enkele kleinere levensverzekeringmaatschappijen door grotere overgenomen, doch het aantal concerns en belangengemeenschappen is gering naar verhouding van het totale aantal maatschappijen. Het artikel wordt besloten met de vermelding van enkele overwegingen, ter wille waarvan de ontwikkeling, zoals deze tot dusverre is geweest, als gunstig mag worden beschouwd.

Dr Mr J. A. M. VAN STAAY, Weeldebelasting en weelde.

Principiële bestrijding van de luxe, overigens een zeer relatief begrip, betekent, dat de Staat de burger zijn consumptievrijheid ontnemt. Het is zeker niet uitgesloten, dat wegnemen van iedere luxe de productie meer zou doen teruglopen dan thans aan productieve krachten voor luxe wordt gebruikt. Ter bereiking van het doel van de regeringspolitiek, nl. de versobering in de sfeer van de consumptie, is het zeker niet noodzakelijk om de zgn. luxe en semi-luxe bedrijfstakken met speciale vexatoire maatregelen te treffen. Ook zonder deze maatregelen zullen deze takken van bedrijf de omzetten op grond van algemene economische overwegingen meer dan voldoende zien teruglopen. De Regering, die zelf blijkbaar geen kans ziet het ontzaglijk dure overheidsapparaat binnen de perken der mogelijkheden onzer volkshuishouding te

brengen, heeft niet het recht, bepaalde takken van bedrijf, welke het toch reeds in deze tijd zo bijzonder moeilijk hebben en die het in de komende jaren ongetwijfeld nog veel moeilijker zullen gaan krijgen, nog met speciale maatregelen te treffen. Hiertegen moet principieel stelling worden genomen. Alsnog mag een beroep op de Regering worden gedaan om de speciale voor bepaalde takken van bedrijf discriminerende maatregelen, die in het voornemen liggen, terug te nemen. Fiscaal gezien zal dit slechts weinig bezwaar kunnen ontmoeten. Economisch zal het de situatie voor bedoelde bedrijfstakken iets gemakkelijker maken. Psychologisch zal het van grote invloed zijn voor de zeer grote kring van hen, die in dergelijke takken van bedrijf werkzaam zijn.

— SOMMAIRE —

Dr J. KYMMELL, La portée du conflit dans l'industrie pétrolière en Iran.

Etant donné que la portée du conflit pétrolier se situe de beaucoup au dessus de la controverse, à savoir comment et à qui les profits de l'exploitation des puits iraniens doivent être répartis, il paraît préférable de ne pas s'arrêter à la conclusion d'un arrangement bilatérale entre le pays propriétaire et le concessionnaire mais de faire un effort pour régler cette question sur une base internationale. L'auteur se demande si une démarche énergique effectuée par la collectivité atlantique ne pourrait pas aboutir. Le litige qui nous occupe n'est pas d'ordre juridique mais constitue un problème politique de première importance.

Dr A. G. Ploeg, La concentration des compagnies d'assurance sur la vie.

Eu égard aux fusions qui se sont produites dans le secteur des compagnies d'assurance sur la vie, la crainte se fait parfois sentir que ce secteur se rétrécit dans un nombre restreint de super-compagnies. L'auteur démontre à l'aide de chiffres que cette crainte est chimérique. Il est vrai qu'un bon nombre de caisses mutuelles à l'enterrement ont disparu au cours de l'après guerre ainsi que quelques compagnies d'assurance sur la vie de moindre importance, mais le nombre de communautés d'intérêts est encore peu considérable par rapport au total des compagnies. L'évolution qui s'est produite jusqu'à présent peut être considérée comme étant favorable.

Dr Mr J. A. M. VAN STAAY, La taxe de luxe et le luxe.

Une lutte fondamentale contre le luxe signifie que l'état prive le citoyen de la liberté de consommation. Il n'est pas exclu évidemment que la suppression de tout luxe fera plus de tort à la production générale qu'on peut regagner par la libération de la force productive de l'industrie du luxe. Il n'est certainement pas nécessaire de frapper l'industrie du luxe de mesures vexatoires, pour faire réussir la politique d'austérité du Gouvernement. Ce secteur verra reculer ses chiffres d'affaires aussi bien sans ces mesures, simplement à cause de la situation économique générale.

De betekenis van het conflict in de Perzische olie-industrie

Officieel, krachtens de Perzische wetgeving, is het bedrijf van de Anglo Iranian Oil Company, waarin volgens zeggen £ 350 mln is geïnvesteerd, thans generationaliseerd, d.w.z. onteigend. Volgens Perzisch recht zijn daarom alle bedrijfsinstallaties alsook alle inkomsten thans van de Perzische Staat, en indien men uitlatingen uit Teheran moet geloven, is men niet bereid hiervan iets af te staan aan de exploitant, de Anglo Iranian. De facto is er echter vandaag aan den dag maar één ding veranderd, nl. dat het bedrijf de „royalty“-betalingen, of eigenlijk haar maandelijkse voorschotten op de nog steeds niet precies overeengekomen „royalty“, heeft gestaakt. Het bedrijf zelf functioneert als tevoren. De oorspronkelijke overeenkomst tussen het bedrijf en de Regering is nog niet gewijzigd. Het enige, dat de Perzische Regering daarom, wat deze overeenkomst betreft, heeft bewerkstelligd, is dat zij zich in een relatief gunstige onderhandelingspositie heeft geplaatst.

* *

Erkend dient, dat moreel en principieel de Perzische Regering geenszins zwak, ja zelfs vrij sterk staat. Juist ook tegenover de Engelse Regering, die als meerderheidsaandeelhoudster in feite hier voor de Anglo Iranian optreedt. Nationalisatie van een basisindustrie is voor de huidige Engelse Regering een rechtmatige handeling.

Het is waar, dat in Engeland hiervoor schadeloosstelling is gegeven in de vorm van staatsobligaties en dat de Perzische wet niet van enige schadeloosstelling schijnt te reppen. Die Perzische Regering heeft zich echter wel bereid verklaard deze te geven. Doch bij de gedachte, dat de Engelse Regering eventueel op analoge wijze schadeloos zou worden gesteld met Perzische staatsobligaties kan men een wrange glimlach ternauwernood onderdrukken. Zelfs de transfer van de rente hierop — welke uiteraard heel wat minder zou bedragen dan de huidige opbrengst — zou alleen nog maar gegarandeerd zijn indien deze in de vorm van olie zou geschieden.

En dan is er nog het probleem van de vaststelling van het bedrag der schadeloosstelling! Ook hier zou een analoge oplossing als voor de eigenaars der staalindustrie is getroffen de Engelse Regering waarschijnlijk weinig aantrekkelijk voorkomen.

Neen, op het punt van de nationalisatiegedachte op zichzelf, kan Engeland de Perzische Regering weinig verwijten. De Engelse Regering doet dit ook niet, doch baseert haar bezwaren op de contractbreuk.

Ook in wijder historisch verband gezien is tegen de daad van de Perzische Regering niet veel in te brengen. Het doel, de natuurlijke hulpbronnen van eigen streek of land tot ontwikkeling te brengen en de opbrengst daarvan zoveel mogelijk in eigen gebied te houden, vormt reeds eeuwenlang de grondslag van de economische politiek der regeringen. In de Middeleeuwen geschiedde dit in de steden door middel van de instelling van stapelrechten en productie-monopolies voor de gilden. Het mercantilisme hanteerde uitvoerverboden of -heffingen op grondstoffen. De hoge invoerrechten in de 19de en 20ste eeuw in Amerika, Frankrijk, België en later ook in Duitsland en Engeland ingesteld, alsook het hedendaagse industrialisatiestreven, niet alleen in Nederland maar ook in de zgn. minder ontwikkelde landen, beogen in wezen hetzelfde. Behalve regulering van het goederenverkeer biedt ook de controle van het buitenlandse betalingsverkeer hiertoe talloze mogelijkheden.

Dit behouden van de rijkdom in eigen land is in wezen

ook het doel van de Perzische olienationalisatie. Deze overweging is thans echter zodanig overwoekerd en bedolven door andere overwegingen en motieven van emotioneel-nationalistische aard, dat men zulks wat uit het oog dreigt te verliezen. Men krijgt de indruk, dat de nationalisatie hoofdzakelijk ten doel heeft de Engelsen het land uit te krijgen. Het anti-Britse element overtreft bij de huidige Perzische eerste minister — een zeer emotioneel man — op het ogenblik elk economisch „raison d'état“.

Nationaal-economisch is het streven de opbrengsten van de olie-ontginning in beginsel volledig voor te behouden aan het eigen land — waarbij dan aan de buitenlandse exploitanten als zodanig een behoorlijk aandeel in de winst kan worden gegeven — dus geenszins uitzonderlijk. De figuur, die men aldus zou krijgen, is in zekere zin de omgekeerde van de huidige, waarbij door het ontginningsbedrijf aan Perzië een aandeel van de opbrengst wordt afgestaan als tegenprestatie voor het mogen exploiteren van de olie.

* *

Het probleem, dat door de daad van de Perzische Regering is geschapen, stijgt echter ver uit boven het twistpunt aan wie hoeveel van de opbrengst van de ontginning van de Perzische oliebronnen toekomt.

In de eerste plaats is de olievoorziening van de Atlantische Gemeenschap in haar geheel er uiteindelijk mee gemoeid. Het strategisch belang van de Perzische olie (Perzië produceerde in 1950 6 pCt van de wereldproductie) — mede in het licht van de toenemende steenkolenschaarste in West-Europa en de onvoldoende olieproductie in de Sovjet-Unie — spreekt voor zichzelf. Het gaat bovendien niet alleen om de Perzische olie. Het gaat om het gehele Midden Oosten als oliebron. Reeds zijn onderhandelingen met de iets beheerste Regering van Iraq geopend. Een 50/50 regeling met Saoedie-Arabië is onlangs gesloten. Hoe lang zou een dergelijke regeling blijven bestaan, indien de Perzische Regering zou slagen in haar voornemens?

De Amerikaanse Regering heeft, na uitvoerig en diepgaand overleg met de Engelse Regering, ten lange leste enige reactie gegeven op dit conflict in de vorm van een aanmaning het geschil door onderhandelingen te beslechten. De invloed van de particuliere Amerikaanse maatschappijen, welke vertrouwen, dat de afloop van dit conflict hun niet zal raken, speelt hierbij zeker een rol.

Doch ook voor de andere Europese landen en met name ook voor Nederland zou dit conflict wel eens van cardinale betekenis kunnen blijken te zijn. Niet alleen i.v.m. de strategische belangen van hun olievoorziening in de komende jaren, maar eveneens — en dit is wel de overdenking waard — met het oog op de toekomst van hun buitenlandse investeringen in het algemeen, vooral die in Azië. Indien deze onteigening van installaties plus alle opbrengsten van een groot buitenlands ontginningsbedrijf door een eenzijdige daad van de Regering zonder meer zou slagen, zou dit als „precedent“ wel eens verstrekking kunnen hebben. Deze factor „precedent“ speelt in een van sentimenten — om niet te spreken van ressentimenten en onbeheerste emoties — doortrokken sfeer een niet te onderschatten rol. Het zou al gauw een voorbeeld kunnen zijn.

* *

Juist omdat dus het resultaat van dit specifieke conflict mogelijksterwijs van verderstrekkende betekenis kan zijn, zij hier even stilgestaan bij de mogelijke oplossingen en de kansen, dat een redelijk compromis wordt gevonden. Bij deze oplossing zijn eigenlijk drie partijen betrokken, t.w. het grondstoffenproducerende land, de exploiterende partij, welke meestal tevens de initiatiefnemer is geweest en tenslotte de afnemers. De punten daarbij van belang zijn:

1. de voorziening van de afnemers;
2. de prijs, waartegen wordt geleverd;
3. de verdeling van het bedrijfsresultaat tussen het grondstoffenland en het ontginningsbedrijf.

Op grond hiervan ware er wellicht iets voor te zeggen dat niet alleen een bilaterale schikking wordt getroffen tussen ontginningsbedrijf en grondstoffenland, doch dat in wijder internationaal verband een poging tot regeling wordt gedaan. In het onderhavige geval zou het plaatsen van dit conflict in een hoger internationaal plan het eindresultaat — ook voor Engeland — wel eens zeer ten goede kunnen komen.

Ligt hier de mogelijkheid voor een initiatief van de landen van het Atlantisch Pact?

* *

In dit verband zij een enkele opmerking gemaakt omtrent de betekenis van de eigendom van de installaties van de maatschappij in een ander land. Aannemend, dat het in de eerste plaats gaat om de opbrengst uit de ontginning en niet om de eigendom van de installaties zelf, welke immers voor het merendeel bestemd zijn om ter plaatse te blijven, kan men stellen, dat het er, economisch althans, niet zoveel toe doet wie de eigendom van de installaties heeft. Men zou deze bijv. kunnen overdragen aan de Staat, waarin de installaties zijn gelegen, zonder dat dit enige verandering zou behoeven te brengen in de verdeling der bedrijfsresultaten. Men verwisselt zodoende alleen de positie van de ontvanger en de uitbetaler. In het algemeen kan dit natuurlijk van belang zijn in geval van schade en in het geval men het bedrijf zou willen sluiten of liquideren.

Heeft men nu met een buitenlandse staat te maken, dan kan in werkelijkheid de aan de eigendomsrecht inherente beschikkingsmacht weleens zeer illusoir zijn. Is deze staat te goeder trouw t.a.v. de uitvoering van de overeenkomst inzake de verdeling van het bedrijfsresultaat, dan is het niet van zo groot belang bij wie de eigendom der installaties berust. Is deze staat echter te kwader trouw, dan zal men aan zijn eigendomsrecht toch weinig hebben, tenzij men bereid en in staat is dit recht desnoods met geweld te handhaven.

* *

Indien een regeling met de Perzische Regering zou kunnen worden getroffen moet er van worden uitgegaan, dat deze te goeder trouw zal worden uitgevoerd. Doet men dit niet, dan ware het beter meteen troepen te sturen. De consequenties daarvan moeten hier buiten beschouwing blijven.

De Sovjet Unie heeft met een beroep op een oud verdrag reeds dreigende geluiden laten horen voor het geval men hiertoe zou overgaan. De waarde hiervan vermogen wij echter niet te beoordelen.

Een principiële bezwaar bij een eventuele regeling de eigendom der installaties geheel of voor een deel over te dragen, behoeft er zoals betoogd niet te bestaan. Naar verluid, zou de Engelse Regering ook wel bereid gebleken zijn een deel der installaties over te dragen, met uitzondering van de raffinaderijen. Op deze wijze zou de raffinage en de verkoop in handen van de Anglo Iranian blijven.

* *

Een belangrijke vraag is op dit ogenblik nog: hoe zijn de kansen, dat binnen enkele maanden überhaupt een redelijke regeling met de Perzische Regering wordt getroffen? Op één punt staat Engeland vandaag sterk, n.l. de leiding van het bedrijf en ook de inkomsten en de kas zijn in handen van de Engelse directie. De „royalty“-betalingen ad £ 2 mln per maand waren de kurk, waarop tot nu toe de Perzische Regering financieel dreef. Als tegenmaatregel tegen de eenzijdige nationalisatieverklaring heeft het bedrijf thans alle betalingen aan de Perzische Regering stop gezet. De vraag is hoelang deze Regering zich zonder deze middelen kan handhaven en de orde kan bewaren. Reeds is zij immers met de betalingen aan politie en leger ten achter. Ook om andere redenen schijnt het verzet tegen de huidige premier aan kracht te winnen.

De volgende stap is mogelijksterwijs één met geweld bezetten der installaties met als gevolg één stagneren van de productie en de export. In dat geval zal het er om gaan of het Westen langer zonder olie of de Perzische Regering het langer zonder geld zal kunnen stellen.

Dit alles lijkt weinig aantrekkelijk. Daarom vragen wij ons nogmaals af, of niet een forse démarche van alle Atlantische Staten tot een regeling in gezamenlijk overleg hier een nuttig effect zou kunnen hebben. Dit effect zal zeker groter zijn dan van het Engelse voorstel tot internationale arbitrage van het conflict, dat trouwens reeds is afgewezen. Het hier bestaande geschil is geen rechtsgeschil meer, waarbij het gaat om de interpretatie van een overeenkomst tussen de Perzische Staat en de Anglo Iranian Oil Company. Het is een internationaal politiek probleem van de eerste orde.

Velsen.

Dr J. KYMMELL.

Concentratie in het levensverzekeringbedrijf

Levensverzekeringmaatschappijen wonen in een glazen huis. De Wet op het Levensverzekeringbedrijf van 22 December 1922 en de op die wet steunende publiciteitsvoorschriften wettigen deze langzamerhand tot een gemeenplaats uitgroeide uitspraak volkomen. Veel meer dan van andere instellingen kan het doen en laten der maatschappijen door ieder belangstellende op de voet worden gevolgd. De maatschappijen, die al lang vóór het van kracht worden van genoemde wet zelf hadden aangedrongen op een wettelijk toezicht, gebaseerd op het gelukkig nog altijd gehuldigde stelsel van „vrijheid en openbaarheid“, zijn de laatste om deze toestand te betreuren.

Sinds de bevrijding echter mag het levensverzekering-

bedrijf zich wel in versterkte mate in de openbare belangstelling verheugen. Nu eens wordt dit, dan weer dat aspect van zijn ontwikkeling en toekomstmogelijkheden in het licht gesteld. Bij wijze van voorbeelden behoeven wij slechts te herinneren aan de verhouding van het levensverzekeringbedrijf tot de industrie-financiering, tot de monetaire politiek, tot de sociale verzekering en de bedrijfspensioenfondsen.

Een andere aanleiding voor de pers om zich met het levensverzekeringbedrijf bezig te houden vormen de van tijd tot tijd van de maatschappijen uitgaande aankondigingen van overnemingen en fusies. De „Nieuwe Rotterdamse Courant“ wijdde daar in haar nummer van 8 Augustus

tus 1950 een zeer lezenswaardige en overzichtelijke beschouwing aan. Ook de vakbladen hebben enkele malen bij een bericht als bovenbedoeld enig commentaar geleverd.

De vraag rijst echter wel eens, of aan het verschijnsel, dat een einde aan het zelfstandig voortbestaan van bepaalde maatschappijen komt, soms geen conclusies worden verbonden, die naar verhouding van hetgeen inderdaad geschiedt te zwaar zijn. Men beluistert bijv. wel eens de mening als zou geleidelijk het gehele levensverzekeringbedrijf in handen van enkele grote concerns zijn geraakt en constateert een zekere vrees, dat aldus het bedrijf zelf de baan zou effenen voor uiteindelijke nationalisatie. Deze opvatting nu is zeer beslist onjuist. Om dit aan te tonen en daarmee misvattingen als de gesignaleerde uit te bannen, schijnt het wenselijk aan de hand van cijfers te doen zien hoe weinig de concentratie van het levensverzekeringbedrijf eigenlijk nog slechts is voortgeschreden.

Bij wijze van inleiding willen wij dan in herinnering brengen, dat het levensverzekeringbedrijf in Nederland in de eerste plaats wordt uitgeoefend door binnen- en buitenlandse levensverzekeringmaatschappijen (van welke laatste er één is gevestigd in Indonesië). In de zin van de Wet op het Levensverzekeringbedrijf oefenen voorts ook zgn. spaarkassen het levensverzekeringbedrijf uit. Voor zover deze instellingen zuivere spaarkascontracten¹⁾ afsluiten kunnen zij hier buiten beschouwing blijven.

Er worden door spaarkassen echter — al dan niet in samenhang met spaarkascontracten — ook levensverzekeringovereenkomsten (waaronder dan mede de zgn. contraverekingen zijn te begrijpen) afgesloten, die wij wel in onze beschouwing willen vermelden, al leggen zij dan naar rato van het hierbij verzekerde bedrag nauwelijks gewicht in de schaal. Ten slotte zijn er dan nog instellingen van gewoonlijk zeer geringe omvang, door de Verzekeringkamer met de verzamelnaam „fondsen” aangeduid. Vaak werken zij hetzij slechts lokaal of beperkt-regionaal, hetzij alleen onder personen van een bepaald beroep. Voor vele van die fondsen reikt de historie tot in een ver verleden terug. Enkele van onze grootste levensverzekeringmaatschappijen zijn in haar oorsprong op dergelijke fondsen terug te voeren. Ook nu nog zien wij de ontwikkeling in die richting voortgaan. Ter wille van een overzichtelijke indeling heeft de Verzekeringkamer een uiteraard vrij willekeurige grens getrokken: blijft het verzekerde bedrag beneden 3 miljoen gulden, dan spreekt zij van een fonds; zodra die grens wordt overschreden promoveert zij het „fonds” tot „maatschappij”.

Het na-oorlogse verloop van de Nederlandse levensverzekeringportefeuilles van maatschappijen, spaarkassen en fondsen blijkt uit een vergelijking van de cijfers, voorkomende in het verslag van de Verzekeringkamer over het bevrijdingsjaar en in haar onlangs uitgebrachte verslag over het jaar 1949. Het verzekerde bedrag wordt overeenkomstig de van ouds geldende usance berekend inclusief 10 maal het bedrag van de verzekerde rente 's jaars.

TABEL I.

Groep	Ultimo 1945		Ultimo 1949	
	Aantal	Verzekerd bedrag	Aantal	Verzekerd bedrag
Binnenl. levensverz. mijen ..	63	f 7.754.109.133	65	f 12.184.893.238
Buitenl. levensverz. mijen ..	8	247.451.825	7	398.540.208
Spaarkassen	10	115.493.050	8	178.255.223
Fondsen	61	14.911.063	45	15.658.493

¹⁾ Bij de eigenlijke spaarkascontracten wordt met de stortingen van alle in een zelfde kalenderjaar toetredende spaarders een „jaarkas” gevormd, die geheel afzonderlijk van de andere jaarkassen wordt belegd en beheerd. Elke jaarkas geniet dus de winsten en draagt de verliezen van haar eigen beleggingen. Aan het einde van een vooraf overeengekomen aantal jaren worden de beleggingen te gelde gemaakt en de opbrengst volgens een bepaalde sleutel onder de nog levende spaarders verdeeld. Door tussentijds overlijden verbeuren de spaarders dus hun spaarstortingen, doch dit risico kunnen zij desgewenst dekken (en als regel gebeurt dit ook) door een aan het spaarkascontract gekoppelde zgn. contravereking, recht gevend op teruggaaf van alle gedane stortingen (eventueel met rente) in geval van overlijden vóór de expiratie-datum van de jaarkas.

De vermindering van het aantal spaarkassen heeft geen praktische betekenis. Zij betreft twee ondernemingen, die zich reeds gedurende een reeks van jaren tevoren beperkten tot het afwikkelen van bestaande contracten en geen nieuwe contracten meer aangingen. Bij een van hen werd de liquidatie in 1947 tot een einde gebracht; de ander droeg in dat jaar na expiratie van haar laatste spaarkascontracten een klein restje levensverzekering over aan een levensverzekeringmaatschappij.

Evenmin behoeft veel aandacht te worden geschonken aan het wegvallen van een der buitenlandse maatschappijen op de Nederlandse levensverzekeringmarkt. Het is de Duitse „Viktoria zu Berlin”, wier Nederlandse portefeuille om begrijpelijke redenen na de oorlog geen groeikracht meer kon hebben en bovendien door toepassing van de maatregelen betreffende het vijandelijke vermogen op lopende polissen ook nog aanzienlijk was ingekrompen. Wat er nog over bleef werd in 1949 aan een Nederlandse maatschappij overgedragen.

Voorts kan nog worden opgemerkt, dat de toeneming van de Nederlandse portefeuille van buitenlandse levensverzekeringmaatschappijen vrijwel overeenstemt met de toeneming van de Nederlandse portefeuille der in Indonesië gevestigde maatschappij uit deze groep. Dit demonstreert wel de betrekkelijk geringe betekenis van de activiteit ten opzichte van de in het overige buitenland gevestigde levensverzekeringmaatschappijen. In aansluiting hieraan moge er de aandacht op worden gevestigd, dat 16 Nederlandse maatschappijen behalve in Nederland ook een portefeuille buiten onze grenzen hebben weten op te bouwen (nl. in Indonesië, Suriname, Nederlandse Antillen, België, Frankrijk, Denemarken en Zuid-Afrika), welke een bedrag van totaal f 880.618.320 omvát. Zelfs als wordt rekening gehouden met door Nederlandse maatschappijen in het buitenland geplaatste herverzekeringen is er in het levensverzekeringbedrijf een niet te verwaarlozen „export-surplus”!

Opvallend is de afnemende van het aantal fondsen. Dat het in totaal bij de fondsen verzekerde bedrag nog toenam, komt in het juiste licht te staan, als nog wordt medegedeeld, dat de 2 grootste fondsen er in slaagden hun portefeuille in de betreffende 4 jaren elk met rond een half miljoen gulden uit te breiden (van tezamen 22.371 polissen met f 2.538.627 verzekerd bedrag tot 30.959 polissen met f 3.531.281 verzekerd bedrag). Voor het overige waren er kleine toe- en afnemingen, terwijl niet minder dan 16 fondsen de strijd om het bestaan opgaven.

Intussen is de vermindering van het aantal fondsen toch weer geenszins karakteristiek voor de na-oorlogse jaren. Ook vóór de tijdens de oorlog was dit proces reeds in gang, al moet worden toegegeven, dat het vooral in de laatste jaren wel in zeer snel tempo is gegaan. Verwonderlijk is zulks echter niet te achten. Veelal worden de kleinere fondsen vrijwel of geheel belangeloos beheerd. Maar het maatschappelijk leven is te gecompliceerd geworden en de belangstelling van de mens te veel op andere zaken gericht geraakt om ook nog „le feu sacré” te kunnen opbrengen zonder hetwelk de bestuurders niet in staat zijn „hun” fonds in een zondvloed van papieren, tussen verboden en voorschriften als even zovele klippen doorzeilend, in zeevaardige staat te houden. Aan de andere kant is de enge beslotenheid, die plaats of streek in vroeger jaren kenmerkte, in onze tijd doorbroken. Zijn inwoners, die zich wensen te verzekeren en nu de landelijk werkende maatschappijen wel weten te vinden (evengoed als deze hun kandidaten in afgelegene plaatsen!) zullen daarom eerder geneigd zijn het meer in de schaduw van die maatschappijen blijvende bescheiden „eigen” fonds over het hoofd te zien.

Curiositeitshalve doen wij in tabel II op blz. 407 een lijst volgen van de 16 verdwenen fondsen met enkele gegevens betreffende hun omvang. Alleen reeds verschillende namen uit deze lijst geven een indruk van een zekere „knusheid”,

Kan ongefrankeerd
zonder nadere adres-
aanduiding worden
verzonden

ANTWOORDKAART

ROTTERDAM

MACHTIGING Nr. 357

De ondergetekende bestelt bij:

De Wester Boekhandel, Nw. Binnenweg 331, Rotterdam

Telefoon 32076

Giro 18961

Voor rekening

Op zicht

Woonplaats:

(In blokletters s.v.p.)

Naam:

die niet meer van onze dagen is. Al deze 16 fondsen zijn overgedragen aan levensverzekeringmaatschappijen, d.w.z. dat de portefeuille van het fonds in die van de overnemende maatschappij is opgegaan en de verzekerden van het fonds sindsdien verzekerd van deze maatschappij zijn geworden.

Dat hun belangen door niet zijn geschaad wordt gewaarborgd door de daarop betrekking hebbende voorschriften in de Wet op het Levensverzekeringbedrijf. Krachtens deze behoort een voorgenomen overdracht eerst een aanvankelijke goedkeuring van de Verzekeringskamer te verwerven en daarna ter kennis van alle verzekerden der over te nemen instelling persoonlijk te worden gebracht, waarna deze gedurende een zekere periode gelegenheid hebben zich te verzetten. Ten slotte is een definitieve goedkeuring van de Verzekeringskamer vereist, welke niet mag worden verleend, zo verzet is aantekend door verzekerden, wier polissen tezamen ten minste één vierde gedeelte van het totale verzekerde bedrag belopen. Deze procedure is derhalve toegepast bij alle overnemingen, waarvan hierboven sprake was en die nog verder ter sprake zullen komen.

Het bij elk fonds vermelde aantal polissen, verzekerde bedrag en totaal bezit is ontleend aan het laatste jaarverslag der Verzekeringskamer, waarin het fonds nog zelfstandig voorkwam. De in 1950 overgenomen fondsen hebben over 1949 reeds geen gegevens meer ingediend en werden dus opgenomen met cijfers ultimo 1948.

Deden wij hierboven reeds uitkomen, dat de overneming van de genoemde fondsen de belangen van de verzekerden niet schaafde, men mag gerust verder gaan en stellen, dat zij daaraan bevorderlijk is geweest, zeker bij beschouwing „on the long term”. Op de duur verliezen dergelijke kleine fondsen toch hun bestaansmogelijkheid, doordat de onvermijdelijke kosten steeds zwaarder gaan drukken. Het is beter tijdig de aanspraken van de verzekerden veilig te stellen dan te wachten tot de garanties, die het, een armeterig bestaan voortslepend, fondsje hun nog kan bieden, steeds gaan inschropelen, hetgeen dan zijn weerslag op de bij overneming te bedingen condities niet zal missen. In de afnemning van het aantal fondsen mogen wij op zeer verkleinde schaal een concentratieproces zien, dat enkel maar kan worden toegejuicht en aangemoedigd.

Thans overgaande tot de belangrijke groep van binnenlandse levensverzekeringmaatschappijen kunnen wij beginnen met de in het kader van dit artikel mogelijk verrassende constatering, dat zich sinds de bevrijding slechts één enkel geval van werkelijke portefeuille-overdracht heeft voorgedaan: in 1948 werd de portefeuille van de Hollandsch-Utrechtsche Verzekering-Maatschappij overgenomen door de Verzekering-Maatschappij „Sint-Petrus”, welke naam inmiddels is gewijzigd in Verenigde Verzekering Maatschappijen (V.V.M.). Dat desondanks het

aantal binnenlandse maatschappijen niet afnam, doch nog met 2 toenam, is het gevolg van de oprichting van 3 nieuwe maatschappijen. Deze oprichting zelf weerspreekt reeds de onderstelling, dat het gehele levensverzekeringbedrijf in slechts een beperkt-aantal grote concerns geconcentreerd raakt.

Overigens is in vakkringen wel bekend, dat nog enkele portefeuille-overdrachten in voorbereiding zijn. De betreffende maatschappijen, aan wier zelfstandig voortbestaan ten gevolge van overneming door een andere maatschappij dus eerlang een einde zal komen, kunnen reeds nu worden beschouwd min of meer in één verband te werken met de overnemende maatschappijen. Tot goed begrip van het verdere betoog, mede ter oriëntering van de niet-insiders in het levensverzekeringbedrijf, lijkt het nuttig van de ultimo 1949 bestaande 65 binnenlandse en 7 buitenlandse maatschappijen een groepering op te maken.

Bij de 10 grootste maatschappijen (de kleinste van deze heeft een verzekerde bedrag van even boven de 400 miljoen gulden) zijn de namen van alle in een zelfde verband samenwerkende maatschappijen afzonderlijk opgenomen. De met o) gemerkte maatschappijen zullen binnen afzienbare tijd worden samengesmolten met de onmiddellijk boven haar vermelde en met x) gemerkte. De maatschappijen met minder dan 400 miljoen gulden verzekerde bedrag zijn niet stuk voor stuk vermeld, doch naar gelang van haar verzekerde bedrag in enkele groepen samengenomen. In de opstelling wordt de omvang van de maatschappij niet enkel door haar verzekerde bedrag, doch mede door haar premiereserve aangegeven (zie tabel III op blz. 408).

Bestudering van dit overzicht moet leiden tot het maken van verschillende gevolgtrekkingen.

Als eerste komt vanzelf naar voren, dat blijkens deze opstelling van een in het oog springende machtsconcentratie allerminst kan worden gesproken. Het is er immers wel zeer verre van, dat enkele grote concerns de gehele Nederlandse levensverzekeringmarkt in handen hebben. Integendeel, wie zich moet of wil verzekeren heeft keus tussen een aanzienlijk getal maatschappijen, grote en kleine, belangrijke en minder belangrijke, maatschappijen, die zonder nevenmaatschappijen opereren, en andere, die in groepsverband samenwerken. Ieder, die wel eens gewild of ongewild het lijdend voorwerp van levensverzekerings-acquisitie is geweest, zal dit kunnen beamen. Hij weet hoe dan een groter of kleiner aantal elkaar beconcurrerende maatschappijen zich elk voor zich plegen te beijveren hun eigen mérites, hun speciale condities, de alleen door hen te bieden voordelen enz. enz. naar voren te brengen. Deze onderlinge concurrentie is nog altijd wel de beste waarborg, dat de belangen van verzekerden en candidaat-verzekerden niet naar het tweede plan worden geschoven. Het — naar wel mag worden aangenomen: bekende — feit, dat 5 van de in het overzicht met name genoemde maat-

TABEL II.

Naam van het fonds	Zetel	Aantal polissen	Verzekerde bedrag	Totaal bezit	Overgenomen door
Overgenomen in 1946					
Handelsreizigersvereniging „Mercurius”	Groningen	62	f 62.000	f 61.906	Nationale
Overgenomen in 1947					
Begrafnis-Societeit „De Sterfbos”	Uitgeest	418	22.650	17.154	Eerste Ned.
Overgenomen in 1948					
Onderl. Holl. Verzekering-Mij	Amsterdam	4.890	835.798	325.634	UBO (Utrecht)
Begr. fonds der Alg. Gron. Werkl. Ver. „Een ieders Voordeel”	Groningen	350	44.675	20.358	Gr.-Noordh.
Onderling Begrafnisfondsen	Oostwoud	625	34.375	13.965	id.
Ver. „Steun bij Overlijden” van bezold. en onbez. Rijksveldwachters	Purmerend	385	84.725	26.948	id.
Ondersteuningsfondsen	Ierseke	403	26.286	9.651	R.V.S.
Overgenomen in 1949					
Het Kooger Doodenbos	Koog a/d Zaan	229	19.550	14.858	Vesta
Saaiwerkersbus	Delft	58	7.040	33.005	HAV-Bank
Linnenweversbus	Delft	250	16.680	37.400	id.
Schoenmakersbus	Delft	28	1.920	3.029	id.
Overgenomen in 1950					
„Vooruitgang is ons Doel”	Den Burg	3.743	329.505	119.126	Gr.-Noordh.
Vereniging tot Uitkering bij Overlijden „Units”	Den Hoorn	601	45.075	17.582	id.
Onderl. Begr.fonds „P. J. Bouma”	Oosterend	634	48.405	16.526	id.
Dorpskring „Steunt Elkaar”	Oudeschild	892	98.120	40.999	id.
Onderl. Mij tot Uitkering bij Overlijden „Wemeldinge”	Wemeldinge	159	8.348	4.694	Oude Haagsche

schappijen onderling gelijke tarieven voor de meest voorkomende verzekeringsvormen voeren, verandert hieraan niets. Dit is eenvoudig een kwestie van werkbesparing geweest, want in het algemeen lagen de premieën van de verschillende maatschappijen toch reeds ongeveer op een zelfde niveau en waarom dan elk voor zich de tijdrovende premieberekeningen uitvoeren als men ten slotte toch op ongeveer dezelfde uitkomsten moest komen? De tarievenafpraak betreft bovendien alleen de premieën en niet de polisvoorwaarden, die dan ook niet uniform gemaakt zijn. Waar er naast bedoelde 5 maatschappijen nog volgende andere staan is elke gedachte aan een zekere kartelvorming door deze 5 volkomen misplaatst.

TABEL III.

Naam van de maatschappij	Nederlandse portefeuille ultimo 1949	
	Verzekerd bedrag	Premiereserve
Nationale Levensverzekering-Bank	1.567.858.014	454.440.679
x) Vesta Mij van Levensverzekering	239.032.589	46.883.253
o) Veenkoloniale Levensverz.-Mij	41.239.256	8.205.117
o) Levensverzekering-Mij Z.Z.	3.324.907	550.418
o) Onderl. Levensverz. „Mij „Tot Nut en Voordeel“	16.007.811	3.005.983
Levensverz.Mij van „de Nederlanden“, van 1845	1.161.816.600	277.496.191
Ned. Mij voor Levensherverzekering	26.865.900	4.049.909
Verzekeringsbank „Victoria“	323.351.301	62.239.726
Algemeene Friesche Levensverz.Mij	756.736.455	229.556.880
x) De Groot-Noordhollandsche van 1845	401.351.985	72.519.178
o) Algemene Noordholl. Mij van Levensverz.	40.533.679	9.328.054
Rotterdamsche Verzekering Sociëteiten (R.V.S.)	941.100.424	197.720.022
Eerste Ned. Verz. Mij o/h Leven en togen Invaliditeit	817.090.668	220.588.010
Algemeene Levensverz.-Bank	80.371.682	16.071.122
Levensverzekering-Mij „Utrecht“	868.408.362	236.949.479
Levensverz.Mij „Holland“	25.054.401	10.572.773
Nederl. Mij der „Nillmij van 1859“	85.554.082	17.455.843
Levensverz.Mij „Nillmij van 1859“ (Djakarta)	353.847.751	53.881.946
Levensverz. Mij „Arnhem“	203.082.194	46.637.784
Hollandsche Sociëteit van Levensverzekeringen	636.914.299	167.348.091
A'damsche Mij van Levensverz. „Amst-levens“	511.017.804	124.366.738
Overige 45 binnenl. maatschappijen: verz. bedr. 200-400 mln (aantal 6)	1.638.144.189	318.070.862
„ „ 100-200 „ („ 9)	1.221.019.287	246.685.052
„ „ tot 100 „ („ 30)	579.017.349	101.018.747
Overige 6 buitenl. maatschappijen	44.692.457	20.544.237

Een hierbij aansluitende constatering kan zijn, dat de maatschappijen, die eerlang zullen verdwijnen, komen uit de grote groep maatschappijen met een verzekerd bedrag beneden 100 miljoen, die zonder deze nog altijd 30 maatschappijen omvat. Wie de recente overnemingen beschouwt als voorlopers van algehele absorptie dezer groep door de grote maatschappijen moet dus blijkbaar wel heel ver in de toekomst vooruitzien.

In dit verband moge nog worden opgemerkt, dat het aantal in Nederland werkende levensverzekeringmaatschappijen veel groter is dan, zelfs een veelvoud is van dat aantal in andere met ons land vergelijkbare landen.

Verder blijkt bij nadere beschouwing, dat de bestaande combinaties elk voor zich uit zeer plausible overwegingen zijn ontstaan.

Bij 3 daarvan (nl. die waarvan de grootste maatschappijen zijn de Nationale, Nederlanden van 1845 en Eerste Nederlandsche) is het de wens geweest om de zgn. volks-

verzekering²⁾ in een afzonderlijke dochtermaatschappij onder te brengen en de moedermaatschappij uitsluitend de zgn. grote verzekeringen te doen afsluiten. Voor de vierde (Algemene Friese/Groot-Noordhollandse) lag de aanleiding in de noodzaak van scheiding van de verzekeringen met en zonder recht op aandeel in de winst. Door de maatschappijen, die sinds korte tijd de vijfde combinatie vormen (Nillmij/Arnhem) werd hetzelfde „gewenst met betrekking tot verzekeringen in Nederlands en in Indonesisch courant, waarbij de constructie werd gevonden om een reeds lang bestaande dochtermaatschappij als holding company te doen fungeren. Ten slotte is er dan nog de „Holland“, die geen zelfstandige verzekeringen meer aangaat, doch zich beperkt tot afwikkeling van lopende verzekeringen onder leiding van de „Utrecht“, waarvan zij reeds vóór de oorlog een dochtermaatschappij is geworden.

In elke der genoemde 5 gevallen heeft dus de bedoeling voorgezeten bedrijfsverdelingen, die naar hun aard onderlinge afwijkingen vertonen, in afzonderlijke maatschappijen onder te brengen. Er zijn echter van ouds maatschappijen geweest, die en grote en volksverzekeringen afsloten, resp. die polissen afgaven met recht op winst zowel als polissen zonder dit recht, of in wier portefeuille verzekeringen in Nederlands courant voorkwamen naast verzekeringen in Indonesisch courant, terwijl andere maatschappijen daarentegen dergelijke keuzemogelijkheden voor hun verzekerden niet kenden. Dat een aantal van laatstbedoelden de wens voelden opkomen daartoe alsnog over te gaan, is op zichzelf niet onbegrijpelijk. Zij konden dit doen door het eigen bedrijf in de gewenste richting uit te breiden, maar efficiënter was het samenwerking te zoeken met een maatschappij, die zich daarin reeds gespecialiseerd had. Bijv. de praktijk van de volksverzekering stelt typische eisen, waar een maatschappij, die uitsluitend grote verzekeringen afsluit, geen rekening mee behoeft te houden. Het ligt dan min of meer voor de hand de organisatie van de volksverzekeringmaatschappij, waarmede zal worden samengewerkt, intact te houden en niet tot volledige samensmelting over te gaan.

In het zelfde vlak ligt ook de samenwerking tussen levens- en schadeverzekeringsmaatschappijen. Dezelfde assurantiepersonen bemiddelen als regel bij de afsluiting van levens- zowel als schadeverzekeringen. Kunnen zij daarvoor bij één concern terecht, dan heeft dit concern allicht enige voorsprong op maatschappijen, die of alleen levensverzekeringen of alleen schadeverzekeringen kunnen aanvaarden. Nu kent de Wet op het Levensverzekeringbedrijf een verbod tot combinatie van het levensverzekering- met een ander bedrijf. Een levensverzekeringmaatschappij, die zich bij schadeverzekeringen wil interesseren, of omgekeerd, kan dit dus niet anders doen dan via een afzonderlijke maatschappij, hetzij een daartoe op te richten nieuwe, hetzij een reeds bestaande maatschappij. Ook hiervan hebben de afgelopen jaren enkele voorbeelden te zien gegeven, maar eveneens in zulk een beperkte mate, dat van een algemene tendentie tot vorming van alle assurantiebranches beoefenende concerns zeker nog lang niet kan worden gesproken.

De hiervoor aangeduide overwegingen zijn meer georiënteerd op de bedrijfspolitiek in haar geheel. Soortgelijke overwegingen kunnen echter ook een rol spelen op een beperkt onderdeel. Elke maatschappij, die in het gehele land werkzaam is, zal toch altijd plaatsen of streken dan wel bepaalde kringen kunnen aanwijken, waar zij minder goed geïntroduceerd is dan elders. De ervaring leert, dat

²⁾ Onder „volksverzekering“ is te verstaan verzekering tot geringe bedragen, in de regel bestemd tot dekking van begrafeniskosten (hoewel in de loop der jaren ook niet uitsluitend daarop afgestemde verzekeringsvormen in het volksverzekeringbedrijf in zwang zijn geraakt), waarvoor de premieën in wekelijkse termijnen aan huis worden opgehaald door zgn. bodes of incassiers. Als tegenstelling tot volksverzekering worden verzekeringen tot grotere bedragen, verzekerd tegen premiebetaling in maandelijkse of langere termijnen, „grote verzekeringen“, ook wel „kapitaalverzekeringen“ genoemd.

deze lacune in de organisatie vaak beter kan worden opgevuld door samenwerking met een kleinere maatschappij, wier organisatie juist op bedoelde plaats of streek of op bedoelde kringen is gericht, dan door uitbouw van de eigen organisatie.

Wij hebben hier de overneming of concernvorming bezien vanuit het standpunt van de overnemende, resp. moedermaatschappij. Wij kunnen ons echter ook verplaatsen in de gedachtegang van de andere partij, welke er toe leidt gehoor te geven aan een voorstel in bedoelde zin. Hierop zijn in beginsel dezelfde invloeden werkzaam als die, welke wij ook reeds aanduiden bij de overneming van fondsen. Het zelfstandig voortbestaan van kleine maatschappijen wordt bemoeilijkt door de zo sterk toegenomen besloomingen op allerlei terrein. Het is voor een beperkte staf van leidende functionarissen haast niet meer mogelijk op de hoogte te zijn en blijven van alles, waarmede in de bedrijfsvoering rekening behoort te worden gehouden. De sterke stijging van bedrijfskosten kan alleen worden opgevangen als door toenemende premie-ontvangst het draagvlak in minstens even sterke mate wordt verbreed, hetgeen weer niet zonder het maken van (eveneens verhoogde) acquisitiekosten mogelijk is. Zo ontstaat de toestand, dat om stijgende kosten te kunnen dekken juist nog weer meer kosten moeten worden gemaakt. Inschuiving van het bedrijf in de organisatie van een andere maatschappij zal deze vicieuze cirkel kunnen doorbreken en uiteindelijk door meer gespecialiseerde arbeidsverdeling, voorkoming van dubbel werk enz. zelfs tot besparing van kosten leiden.

Ten slotte worde nog een actueel facet van deze materie

gememoreerd. Men mag veilig aannemen, dat bij de kleine maatschappijen van levensverzekering de beleggingspolitiek nog steeds wordt gevoerd volgens de beproefde traditionele beginselen. Nieuwe wegen zal men allicht niet zo gemakkelijk betreden en het beroep, dat op de institutionele beleggers wordt gedaan ten behoeve van de industriefinanciering of de woningbouw, zal bij de kleinere maatschappijen dus maar spaarzaam gehoor vinden. In het algemeen mag deze houding verstandig worden geacht en vanwege het voor een kleiner vermogen te grote risico en omdat men het apparaat mist om aangeboden objecten juist te beoordelen. Als echter zulk een kleinere maatschappij tot aansluiting komt bij een grotere zal ook haar beleggingspolitiek volgens gemeenschappelijke richtlijnen werden gevoerd en wordt dus haar vermogen als het ware gemobiliseerd.

Alles bijeen beschouwd mag het in dit artikel besproken verschijnsel, in de mate waarin het zich tot dusverre voordoet, worden geacht te zijn in het algemeen belang van de Nederlandse economie, maar ook in het particuliere belang van de er bij betrokken verzekerden.

In de beschouwingen, waarop wij in de aanhef doelden, viel het accent op wat wij zouden willen noemen de positieve zijde van het verschijnsel. D.w.z. uitgaande van een bericht omtrent wéér een overneming of wéér een uitbreiding van een bestaand concern werd de aandacht meer gevestigd op dit feit zelf en soortgelijke eerder plaatsgevonden hebbende gebeurtenissen dan op de brede laag van het levensverzekeringbedrijf, die daar niet door beroerd werd. Het was de bedoeling van dit artikel om ook deze zijde beter tot haar recht te doen komen.

Rotterdam.

Dr A. G. PLOEG.

Weeldebelasting en weelde

Ik moge beginnen met het thema aan te geven, dat ik zeer in het kort wil behandelen. Dit thema kan worden geformuleerd in de volgende vraag: „Is er aanleiding om voor bepaalde takken van het bedrijfsleven nog speciale maatregelen te nemen, buiten en boven de maatregelen, welke voor het bedrijfsleven in het algemeen reeds zijn getroffen, resp. nog getroffen zullen worden?” Dit geldt dan wel speciaal voor die takken van bedrijf, die, zoals men dit zegt, een luxe of semi-luxe karakter hebben.

Zoals bekend, streeft het regeringsprogramma een tweeledig doel na, nl. enerzijds beperking van het verbruik en anderzijds beperking van de investeringen.

Het zou mij te ver voeren om de algemene aspecten van dit programma tot in bijzonderheden te behandelen. Ik ga hier van uit als een gegeven grootheid. Voor mij gaat het er om antwoord te geven op de reeds gestelde vraag. Om dit te kunnen doen zou ik allereerst enige opmerkingen willen maken, welke, wat ik zou willen noemen, de filosofische kant van het probleem „luxe” raken.

Wat is eigenlijk luxe? Men zou kunnen zeggen, dat er voor een bepaalde periode een normale levensstandaard bestaat. Wat daarboven uit gaat, is luxe. Deze maatstaf is objectief. Men zou ook kunnen zeggen, dat noodzakelijk is alles, wat nodig is om een bepaald individu tot ophoofding van zijn volle krachten te brengen. Wat daarboven uit gaat is luxe. Men hanteert dan een subjectieve maatstaf. De luxe consumptie speelde en speelt nog een grote rol in onze samenleving, omdat het een prikkel is om zich op economisch gebied zoveel mogelijk in te spannen. Daardoor wordt de mens tot de volle ontplooiing zijner krachten opgevoerd. Deze prikkel werkt — en ik zeg dit met nadruk — in alle maatschappelijke standen. De vraag

rijst, of bij een maatschappelijke ordening, waarin deze prikkel is weggenomen, de mensen nog bereid zullen zijn, hun krachten volledig te geven.

Is luxe aan de ene kant een prikkel, aan de andere kant kan zij ook een oorzaak zijn van verslapping. Dit geldt vooral voor overdreven luxe. Luxe is een belangrijk maatschappelijk verschijnsel. Indien alle inkomens genivelleerd zouden worden, zou dit helemaal niet betekenen, dat de levensstandaard over de gehele linie belangrijk naar boven zou gaan. Dit zou integendeel nauwelijks bemerkbaar zijn. Nivellering van inkomens zou economisch gezien ten gevolge hebben, dat het totale nut van de geproduceerde goederen groter zou zijn. Drie personen, ieder met 2 appels, hebben van deze 6 appels een groter nut dan één persoon van 6 appels. Aan de andere kant echter zou nivellering van inkomens betekenen, dat een belangrijke prikkel tot economische inspanning zou wegvallen, waardoor de productie zeer zou verminderen.

Men heeft de taart dan wel gelijk verdeeld, maar de stukjes zijn, gezien de kleinheid van de taart, wel erg klein. Neemt men de prikkel, gelegen in de mogelijkheid vooruit te komen, weg, dan zal de productie belangrijk teruglopen, tenzij men in plaats van de prikkel van het eigenbelang de knoet gebruikt.

Natuurlijk kan men de mens in sociale richting prikkelen. Het kan een gevaarlijke utopie te menen, dat de mens ooit zover zou komen, dat hij zich met volle overgave en met inzet van al zijn krachten zou geven voor een maatschappelijk ideaal. Van een enkeling is dat te verwachten, maar „l'homme moyen” zal het zover zeker nooit brengen.

Principiële bestrijding van de luxe, overigens een zeer relatief begrip, betekent eigenlijk, dat de Staat de burger zijn consumptievrijheid ontnemt. Dit betekent logisch weer, dat de Staat decreeteert wat en hoeveel er geprodu-

ceerd zal worden. De Staat dirigeert de beschikbare productieve krachten. Het is duidelijk, dat men dan wel heel spoedig in een geheel anders geaarde maatschappij terecht komt, waarin de Staat de scepter zwaait op economisch gebied. En het zou wel naïef zijn te menen, dat het daarbij zou blijven. Al heel spoedig zou het dan ook met de persoonlijke en geestelijke vrijheid geheel gedaan zijn.

De maatschappij, waarin de Overheid uitmaakt wat luxe is, en deze principieel wil uitbannen, mondt uiteindelijk uit in een vlakke, grauwe, gelijkgeschakelde massa, die bittere herinneringen oproept aan een recent verleden en associaties oproept met sommige hedendaagse verschijnselen. Aan het probleem zit economisch, cultureel en geestelijk heel wat meer vast dan men oppervlakkig zou denken. Betekent dat nu, dat men in deze tijd van schaarste de productie geheel vrij moet laten? Uiteraard zal de Overheid indirect de productie van goederen, welke het meest noodzakelijk zijn, mogen bevorderen. Voor een groot deel zal dit trouwens automatisch gebeuren. Maar ook in een tijd van verarming blijft er plaats voor een zekere luxe. Zo zou men de stelling kunnen verdedigen, dat juist in een sobere tijd als deze, het meer dan ooit nodig is, dat de mens zich een enkele keer eens iets kan veroorloven, wat niet strikt noodzakelijk is, of zou het misschien zelfs zo zijn, dat deze enerverende tijd de noodzakelijkheid met zich brengt, zich nu en dan enige luxe te permitteren om het geestelijk evenwicht te bewaren? Indien dat zo zou zijn, zou luxe geen luxe meer zijn, maar iets wat noodzakelijk is.

Het zou zeker interessant zijn daarnaar eens een diepgaand wetenschappelijk psychologisch onderzoek in te stellen. Het lijkt mij zeker niet uitgesloten, dat dit tot de conclusie zou voeren, dat wegnemen van iedere luxe de productie meer zou doen teruglopen, dan thans aan productieve krachten voor luxe wordt gebruikt.

In de bekende nota van de Minister van Financiën wordt een verhoging en tegelijkertijd een uitbreiding van de weeldebelasting genoemd als een van de middelen, welke tezamen ca f 250 mln aan extra belastingen zullen moeten opbrengen. Het tarief van de omzetbelasting zal voor tal van goederen 30 pCt gaan bedragen. Het doet eigenlijk enigszins vreemd aan, dat dit voorstel is opgenomen in het nieuwste dekkingsplan van onze Minister van Financiën. Indien toch het gestelde doel zal worden bereikt, nl. sterke beperking van het verbruik van niet-noodzakelijke goederen, dan zullen de omzetten in de desbetreffende takken van bedrijf zodanig dalen, dat de belastingopbrengst niet meer maar minder zal bedragen. Dit volgt ook uit de aard van de in deze bedrijfstak verhandelde artikelen.

Artikelen, die voor het levensonderhoud niet noodzakelijk zijn, vertonen wat men in de economie noemt een elastische vraagcurve, dat wil zeggen, dat de vraag naar dergelijke goederen in belangrijke mate door de prijs wordt beïnvloed, in tegenstelling tot de goederen, welke tot het noodzakelijke levensonderhoud behoren.

Een prijsstijging ten gevolge van fiscale maatregelen zal dus de vraag naar dergelijke goederen in belangrijke mate verminderen. Het behoeft ook geen betoog, dat juist dergelijke bedrijfstakken uitermate conjunctuurgevoelig zijn. Het is wel duidelijk, dat een nog verder gaande verzwaring van de belastingdruk, gepaard gaande met aanzienlijke prijsstijgingen, de voor de aankoop van min of meer luxe goederen beschikbare koopkracht, reeds zodanig zal doen verminderen, dat het op zichzelf reeds een hele toer zal zijn om deze takken van bedrijf in de komende zeer moeilijke jaren draaiende te houden. De perspectieven voor deze takken van bedrijf zijn werkelijk zeer somber. Behoeft het daarom te verwonderen, dat juist in de kringen van deze takken van bedrijf, met bitterheid in het hart wordt gezien, dat er bovendien van regeringszijde nog speciale maatregelen worden genomen, om het juist

deze takken van bedrijf, die het uiteraard toch reeds bijzonder zwaar zullen krijgen, nog extra moeilijk te maken? Is het te verwonderen, dat men deze maatregelen interpreteert als een bewuste aanslag op de bestaansmogelijkheid van deze takken van bedrijf? Ik stel hierbij de vraag, welk moreel recht de Overheid hiertoe heeft. Is het te verwonderen, dat men in deze kringen verbitterd is over de discriminerende maatregelen, die de Regering voornemens is te gaan treffen?

Wat de fiscaal-technische kant betreft, moge er met een enkel woord op worden gewezen, dat een weeldebelasting, zeker indien het tarief daarvan aanzienlijk is, de ontduiking in zeer belangrijke mate in de hand werkt. Juist de aard van vele weelde-artikelen, welke dikwijls een grote waarde in klein bestek vertegenwoordigen, leidt daartoe als het ware vanzelf.

Daar dit op grond van de ervaringen in binnen- en buitenland met stelligheid te verwachten is, dient een hoge weeldebelasting ook op morele gronden te worden afgewezen. Laten we toch ook vooral niet vergeten, dat deze zogenaamde luxe en semi-luxe bedrijfstakken aan tienduizenden mensen werkgelegenheid en brood geven.

In het edelmetaalbedrijf bijv. in zijn verschillende vertakkingen van industrie, ambacht en handel, zijn naar een ruwe schatting zeker 15.000 mensen werkzaam. Verreweg de meesten van deze werkers zijn zeker geen luxelieden, maar hardwerkende en sober levende mensen, die er recht op hebben, dat ook met hun belangen in ernstige mate rekening wordt gehouden. Zij wensen geen pionnen te zijn op het economisch schaakbord, welke door de Overheid naar believen van het ene naar het andere vak kunnen worden verschoven.

Ik concludeer, dat het ter bereiking van het doel van de regeringspolitiek, nl. de versoering in de sfeer van de consumptie, zeker niet noodzakelijk is om de zgn. luxe en semi-luxe bedrijfstakken met speciale vexatoire maatregelen te treffen. Ook zonder deze maatregelen zullen deze takken van bedrijf de omzetten op grond van algemene economische overwegingen meer dan voldoende zien teruglopen. Ik kan het dan ook niet anders zien, dan dat de Overheid met deze speciale maatregelen wil toegeven aan wat ik zou willen noemen de „waan van de dag“. De oorzaken van deze maatregelen zijn naar mijn mening hoofdzakelijk van politieke en psychologische aard. Van alle kanten wordt de bestrijding van de luxe als een soort politieke leuze aangeheven. Ik meen echter, dat de Overheid, die deze naam waardig is, aan een dergelijke, trouwens door haarzelf min of meer opgeroepen, leuze niet behoort toe te geven. Een verstandige voorlichting zou het probleem tot de juiste proporties terugbrengen. Natuurlijk is soberheid geboden over de gehele linie. De Overheid geve het voorbeeld!

Ik meen, dat de Regering, die zelf blijkbaar geen kans ziet het ontzaglijk dure overheidsapparaat binnen de perken der mogelijkheden onzer volkshuishouding te brengen, niet het recht heeft, bepaalde takken van bedrijf, welke het toch reeds in deze tijd zo bijzonder moeilijk hebben en die het in de komende jaren ongetwijfeld nog veel moeilijker zullen gaan krijgen, nog met speciale maatregelen te treffen.

Ik meen, dat hiertegenover principieel stelling moet worden genomen. De Overheid moet ook in haar psychologie bilateraal zijn. Ik bedoel dit, dat de Overheid het blijkbaar om psychologische redenen gemotiveerd acht, speciale maatregelen te treffen tegen de zgn. luxe. Heeft de Overheid echter wel gedacht aan de psychologische reacties bij hen, die in deze luxe bedrijven hun brood verdienen? Is het eigenlijk niet zo, dat deze bedrijven van overheidswege een brevet van maatschappelijke en economische onbelangrijkheid wordt uitgereikt? Hoe stelt men zich voor, dat degenen, die in deze bedrijfstakken werkzaam

zijn, hierop reageren? Ook aan deze kant van het vraagstuk mag zeker wel aandacht worden gewijd. Zeker door de Overheid, waarvan alle groepen van burgers mogen verwachten, dat zij aan ieder recht zal doen.

Heeft men ook wel bedacht, dat ten gevolge van de grote prijsstijgingen sedert 1 Juli 1947, de datum van invoering van de weeldebelasting, de weeldebelasting, die procentsgewijze geheven wordt, in geld uitgedrukt waarschijnlijk al dubbel zo hoog is als ten tijde van de invoering? De grote moeilijkheid is ook, wie zal moeten uitmaken wat luxe is. Dit zal de Overheid wel gaan doen. Is het echter guldbaar voor een vrij volk, dat de Overheid gaat decreteren, welke goederen als luxe en semi-luxe moeten worden beschouwd? Licht het op de weg van de Overheid om te beslissen wat voor zijn burgers luxe en geen luxe is?

Is het ook niet zo, dat datgene wat voor de een misschien luxe is, voor de ander bitter noodzakelijk is om te kunnen leven?

Zo doemen er op dit terrein tal van vragen op. Slechts zij, die principieel op het standpunt staan, dat de Overheid het recht heeft om alle beschikbare productieve krachten te dirigeren, zullen het in beginsel met deze maatregel eens kunnen zijn. Allen echter, die op het standpunt staan, dat dit niet op het terrein ligt van de Overheid, zullen hier naar mijn mening principieel stelling tegen moeten nemen. Fiscaal gezien zal de belangrijke verhoging van het weeldetarief waarschijnlijk niet zo heel veel geld extra in de Schatkist brengen. De redenen daarvoor heb ik in het bovenstaande reeds ontvouwd.

De Overheid wake er vooral in deze tijd voor, de indruk te wekken, dat haar beleid te eenzijdig wordt ingesteld op het belang van bepaalde volksgroepen. Het jongste complex van maatregelen kan naar mijn mening terecht deze indruk maken. En de voorgenomen speciale maatregelen voor bepaalde takken van bedrijf, welke als luxe en semi-luxe worden beschouwd, geven aan deze bedrijfstakken nog meer in het bijzonder de indruk, dat zij zijn uitgezocht om vooral om politieke en psychologische redenen als zondebok de woestijn in te worden gestuurd.

Ik ben er overigens van overtuigd, dat bij de Regering dit opzet geenszins voorzit. Zoals gezegd echter, heeft zij de schijn ongetwijfeld tegen zich. Welnu, ik meen, dat als nog een beroep op de Regering mag worden gedaan om de speciale voor bepaalde takken van bedrijf discriminerende maatregelen, die in het voornemen liggen, terug te nemen. Fiscaal gezien zal dit slechts weinig bezwaar kunnen ontmoeten. Economisch zal het de situatie voor bedoelde bedrijfstakken, welke het toch reeds zo moeilijk hebben, resp. zullen krijgen, iets gemakkelijker maken. Psychologisch zal het naar mijn mening van grote invloed zijn voor de zeer grote kring van hen, die van hoog tot laag in dergelijke takken van bedrijf werkzaam zijn.

¹s-Gravenhage.

Dr Mr J. A. M. VAN STAAY.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN

De jongste prijsstijgingen van zeep

Zoals bekend mag worden verondersteld, gingen de belangrijkste zeepfabrieken onlangs over tot verhoging van de zeeprijzen.

Alhoewel genoemde industrieën zich er zeer wel van bewust waren, dat een dergelijke prijsverhoging van een zo essentieel verbruiksartikel als zeep wederom een druk betekent op het reeds zo zwaar belaste huishoudbudget, was deze stap onvermijdelijk als gevolg van verschillende omstandigheden, waaronder uiteraard de prijsstijging van de grondstoffen de belangrijkste rol speelt.

Wellicht moge het volgende enigszins een verduidelijking geven van hetgeen op dit terrein is geschied.

Bij de zojuist bedoelde grondstoffen, welke bij de fabricage van zeepproducten worden verwerkt, spelen oliën, vetten en vetturen een zeer belangrijke rol. De meest gebruikte daarvan zijn palmolie, cocosolie en in mindere mate maisolie, zonnepitolie, soyaolie enz.

Vóór de tweede wereldoorlog kocht iedere fabrikant zonder enige belemmering de grondstoffen, die hij in zijn producten wenste te verwerken; tijdens de bezettingsjaren, waarin uiteraard een ernstig tekort bestond aan oliën en vetten, werden deze, evenals de meeste andere grondstoffen, volledig gedistribueerd, voor zover zij nog aanwezig waren.

Enige jaren na de bevrijding heeft men het distributiestelsel wel goeddeels opgeheven, doch een vrijheid in aankoop van oliën en vetten is niet teruggekeerd, mede op grond van onze zeer precaire deviezenpositie.

De aankopen van oliën en vetten kunnen thans op tweeërlei wijze plaatshebben:

1. *gecentraliseerde aankoop* door het overheidslichaam, Voedselvoorzienings Import Bureau, voornamelijk voor palmolie en cocosolie;
2. *directe aankoop* door de fabrikant, waarvoor in beperkte mate deviezen beschikbaar worden gesteld. De prijs van de op deze wijze gekochte oliën en vetten wordt door de Overheid gecontroleerd, teneinde verspilling van deviezen te voorkomen.

Van de door het Voedselvoorzienings Import Bureau aangekochte grondstoffen worden het Bedrijfschap voor Margarine, Vetten en Oliën op geregelde tijden de kostprijzen vastgesteld, welke tot uitdrukking komen in de heffingen op de zgn. richtprijzen.

Ten gevolge van de prijsstijging van vrijwel alle grondstoffen op de wereldmarkt, welke zich ook manifesteerde op het gebied van oliën en vetten, heeft het Bedrijfschap voor Margarine, Vetten en Oliën binnen het raam van het zojuist omschreven aankoopstelsel meermalen de heffingen moeten verhogen.

Hoewel de prijzen van de oliën en vetten sinds het uitbreken van de vijandelijkheden in Korea derhalve waren gestegen, is de zeepindustrie er eerst op 1 Februari 1951 toe overgegaan haar zeeprijzen enigszins aan te passen aan de verhoogde grondstoffenprijzen.

Een tweede verhoging der prijzen had plaats op 19 Máart 1951, waarbij de marges voor de groot- en kleinhandel in geld uitgedrukt in principe weliswaar ongewijzigd bleven, maar desondanks ter compensatie van de gestegen kosten van de distribuerende handel, met 3 pCt mochten worden verhoogd. Hierbij werden de richtlijnen, welke de Minister van Economische Zaken ten aanzien van het loon- en prijsbeleid in de Tweede Kamer van de Staten-Generaal heeft uiteengezet, in toepassing gebracht.

Op 8 April 1951 werden door het Bedrijfschap voor Margarine, Vetten en Oliën de heffingen verhoogd en wel met bedragen, variërend van f 2 tot f 17 per 100 kg en laatstelijk op 6 Mei nogmaals met bedragen, variërend van f 3 tot f 15 per 100 kg. De als gevolg hiervan veroorzaakte stijging van de kostprijs werd nog versterkt door de prijsverhogingen van diverse voor de zeepfabricage noodzakelijke chemicaliën, zoals coustische soda en sel de soude.

De Middenstandsorganisaties, die actie voerden voor een soepeler toepassing van de bovenaangehaalde ministeriële richtlijnen, zagen o.a. ten opzichte van zeepproducten op 27 April 1951 hun wensen ingewilligd, toen in de Nederlandse Staatscourant de beschikking handelsmarges kruidenierswaren 1951 werd gepubliceerd en waarin voor de kleinhandel gesanctionneerd werd over het bedrag voor de kosten en winst een verhoging van ten hoogste 10 pCt toe te passen in plaats van de tot nu toe toegestane 3 pCt.

Bovengenoemde omstandigheden noodzaakten de be-

langrijkste ondernemingen, de prijzen andermaal te verhogen, zodat met ingang van Maandag 21 Mei jl. verschillende zeeproducten in prijs stegen.

De prijsstijgende tendenties, welke tot uitdrukking kwamen in de verhoogde heffingen en in een verruiming van de handelsmarges, werden gedeeltelijk afgeremd, omdat de prijs van glycerine, welk product vrijkomt bij de verwerking van oliën en vetten, in hetzelfde tijdsbestek werden verhoogd. De grotere opbrengst, die de zeepindustrie ten goede komt bij de verkoop van glycerine, maakt het derhalve mogelijk de noodzakelijke prijsstijging te beperken.

Hopelijk heeft deze korte uiteenzetting er toe bijgedragen een juister inzicht te verschaffen in de motieven, die de achtergrond hebben gevormd bij de prijsverhogingen, die sinds het begin van dit jaar hebben plaatsgevonden.

Wassenaar.

Mr P. A. M. E. VAN VELZEN.

INGEZONDEN STUKKEN

Practische huurpolitiek

Mr M. A. van Wijngaarden te Amsterdam schrijft ons:

In „E.-S.B.” van 2 Mei 1951 geeft Mr J. Wilkens enige richtlijnen voor een naar zijn mening praktische huurpolitiek.

Hoewel de grondgedachte van schrijver (verhoging van huurprijzen is moreel te verantwoorden en economisch noodzakelijk) naar mijn mening juist is, wil ik toch naast zijn betoog een kritische kanttekening plaatsen.

Mr Wilkens geeft als eerste stap in de door hem gewenste richting aan: verhoging van de huurprijs van nieuw te bouwen woningen. Hij fundeert zulks op twee overwegingen: *moreel verantwoord*, want de huurprijs is inkomend tegenwoordig een geringer percentage van zijn inkomen aan huur dan vroeger; *economisch te verdedigen*, omdat degene, die een nieuwe woning wil, daarvoor de huur dient te betalen, welke nodig is om daaruit de exploitatiekosten te voldoen. Mr Wilkens wil dus een deel van de huurders, nl. degenen, die zich in nieuw te bouwen woningen gaan vestigen, een (in absolute en relatieve zin) hogere huurprijs laten betalen dan hen, die in oudere huizen wonen.

Hoewel het geen betoog behoeft, dat juist ten aanzien van de nieuwe huizen de huurprijsstop als het meest onbillijk wordt gevoeld, komt het mij voor, dat het volgen van de hierboven aangehaalde politiek geen aanbeveling verdient.

Immers, wie waarden de huurstop? De „gevestigde” huurders, waarmede hier bedoeld wordt die huurders, die reeds een huis in huur hebben als hoofdhuurder. Wie verfoeien de huurstop? Behalve de huiseigenaren: een groot deel van de huurders in spé, zij dus, die nog niet de kans hebben gekregen een huis te huren. Deze laatsten zouden in vele gevallen gaarne het dubbele of drievoudige willen betalen van de voor een bepaald huis wettelijk vastgestelde maximumprijs. . . . Maar de hand zouden kunnen leggen op de begeerde woning. Onder deze categorie dient men stellig niet de kapitaalkrachtigsten te verwachten: het gaat hier om a.s. of jongehuwden uit allen lagen der bevolking, gerepatriëerden, etc. Velen van hen zijn gewend om hoge onderhuurprijzen te betalen voor het gebruik van een enkele kamer en keuken. Zij worden juridisch wél, in feite echter niet beschermd tegen huurprijsofdrijving. De „gevestigde” huurder wordt zowel de jure als de facto beschermd tegen het vragen van een hogere huurprijs dan de wettelijk geoorloofde.

Zij, die reeds huurder zijn, mogen in vele gevallen slechts

10 pCt of nog minder van hun inkomen aan huur besteden onderhuurders besteden voor een veel geringere woonruimte een veel groter deel van hun inkomen als huurprijs, in vele gevallen 30 tot 50 pCt.

Moet de categorie van de a.s. huurders (die toch het grootste deel zal vormen van de bewoners van de nieuw te bouwen woningen) nu ook juridisch worden achtergesteld bij die van de „gevestigde”? Naar mijn mening niet. Billijker toch ware het om de last van een (ook m.i. noodzakelijke) huurverhoging te doen van een (door alle huurders, zowel de huidige als de toekomstige).

Wanneer Mr Wilkens dus stelt, dat het *economisch juist* is, dat wie een nieuwe woning wil, daarvoor de huur betaalt, welke nodig is om daaruit de exploitatiekosten te voldoen, is dit m.i. op zichzelf genomen juist. Hierbij dient echter in het oog gehouden te worden, dat zulks niet geschiedt ten voordele van hen, die reeds een huis in huur hebben, doordat op de „nieuwe” huurders relatief meer lasten worden gelegd dan op de „gevestigde”. Zulks zou slechts te verdedigen zijn in het geval een gevestigde huurder met opzet zijn oude woning verlaat en in een nieuw gebouwde huis trekt, omdat dit laatste hem gerieflijker voorkomt, in een betere buurt is gelegen, of welke motieven hier ook mogen gelden.

Wanneer Mr Wilkens schrijft, dat huurverhoging van nieuw te bouwen woningen *moreel verantwoord* is, omdat ons volk tegenwoordig een geringer percentage van zijn inkomen aan huur besteedt dan vroeger, dan is dit naar mijn mening, alweer op zichzelf genomen, juist, doch geldt dit eveneens voor reeds gebouwde huizen.

Naschrift.

1. De complicatie van de onderhuur — hoewel op zich zelf belangrijk — is door ons met opzet buiten beschouwing gelaten om de aandacht niet af te leiden van de hoofdzaak.

2. Zolang een zekere prijs- en loonpolitiek een van de peilers is van het economisch regeringsbeleid, zal de grote meerderheid van het Nederlandse volk het niet billijk achten, dat de huren van bestaande woningen uitgaan boven een redelijke vergoeding voor het daarin geïnvesteerd kapitaal plus exploitatiekosten. Daarom hebben wij overlegging van cijfermateriaal bepleit om Regering en publieke opinie te overtuigen, dat ook zonder onverhoopte loonsverhoging huurverhoging c.q. noodzakelijk kan zijn, niet in het minst mede ter wille van de volksgezondheid.

3. Het gevaar bestaat — en de kanttekeningen van de inzender wijzen ook in die richting —, dat men verder wil gaan en op grond van de op zich zelf niet onredelijke overweging, dat de huren van gelijkwaardige panden gelijk behoren te zijn, zal bepleiten een flinke huurverhoging voor bestaande huizen, waarvan een gedeelte middels bijv. huurbelasting afgeroomd zou moeten worden voor een fonds, waaruit bijlagen voor de huren van nieuwe woningen geput kunnen worden.

Het is tegen deze — in een ideale maatschappij misschien ideale — huurpolitiek, dat wij hebben willen waarschuwen om redenen, welke wij hier wegens het grote en urgente belang der zaak nog eens willen herhalen:

a. strijd met de bestaande loon- en prijspolitiek;

b. onmogelijkheid om een waarborg te scheppen, dat de Regering uit dit fonds niet voor andere doeleinden zou putten;

c. waarschijnlijkheid, dat de huiseigenaren tot aansprakelijke belastinginners zouden worden „gepromoveerd”, evenals alle werkgevers dat reeds zijn voor de loonbelasting;

d. het verdwijnen van het grootste deel van de baten van de huurbelasting door compensaties aan de minst draagkrachtige groepen van de bevolking, door administratieve rompslomp, door bestrijding van ontduiking en door berechting van geschillen.

Practische huurpolitiek zal niet al te plotseling of te radicaal mogen breken met wat gegroeid is, te meer niet omdat ook op dit gebied volstrekt geen eenstemmigheid bestaat over wat een enigszins bereikbaar ideaal zou mogen heten.

s-Gravenhage.

Mr J. WILKENS.

Een navolgenswaardig vonnis van een Belgisch rechter

Mr. W. L. Haardt te Eindhoven schrijft ons:

Naar aanleiding van het artikel onder bovenstaande titel van Dr C. Schouten in „E.-S.B.” van 14 Maart 1951, zou ik gaarne het volgende willen opmerken:

1. Het verbaast mij, dat de schrijver in zijn beschouwingen over hetgeen de Stichting Octrooi-beheer in Nederland met de vijandelijke merken kan doen en laten, de Wet van 7 Juni 1950, No K 217, houdende voorzieningen aangaande fabrieks- en handelsmerken, die ingevolge het Besluit Vijandelijk Vermogen in eigendom op de Staat zijn overgegaan, buiten beschouwing heeft gelaten. Artikel 2 dezer wet heeft immers juist ten doel het de Staat mogelijk te maken merkenrechten over te dragen, die vroeger hebben toebehoord aan bedrijven, die bijv. omdat zij niet hier te lande zijn gevestigd, niet aan de Staat in eigendom zijn overgegaan. Daarmede heeft de wetgever dus als het ware nog eens bekrachtigd, dat deze merken krachtens het Besluit Vijandelijk Vermogen wel degelijk in eigendom aan de Nederlandse Staat zijn overgegaan en derhalve als in Nederland gelegen vermogensbestanddeel konden worden losgemaakt van het in het buitenland gelegen bedrijf, waartoe zij oorspronkelijk behoorden. De Nederlandse rechter, die gelukkig nog altijd volgens de wet rechtsprekt, ook al zijn er misschien tegen zulk een wet geponde bezwaren aan te voeren uit politiek of economisch oogpunt, zal, zeker na de Wet van 7 Juni 1950, het argument van zijn Belgische collega moeilijk kunnen overnemen. In de kort geding zaak, die hier te lande in twee instanties heeft gediend, is de Staat wel in het ongelijk gesteld, maar, naar uit de krantenberichten valt op te maken, uitsluitend op de grond, dat het spoedeisend karakter aan de zaak ontbrak. Het probleem zelf is dus nog niet aan de orde geweest.

2. De schrijver legt m.i. te veel nadruk op het accessoire karakter van het merk. Heeft hij geen kennis genomen van de modernere denkbeelden volgens welke vrije overdracht van een merk en verlening van gebruiksrechten door de rechthebbende aan een derde onder bepaalde voorwaarden zeer wel toelaatbaar is?

3. Het is een goede gewoonte geen artikelen te schrijven over rechtszaken, die nog sub judice zijn. De schrijver deelt zelf mede, dat het Belgische Office des Séquestres in hoger beroep is gegaan. Ware het ook uit dien hoofde niet beter geweest indien zijn artikel in de pen ware gebleven?

Naschrift.

Bovenstaande drie punten zou ik als volgt willen beantwoorden:

1. Het artikel in „E.-S.B.” van 14 Maart 1951 moest zo kort mogelijk worden gehouden, en een verwijzing naar de Nederlandse wet K 217 was, bij de bespreking van het Belgische vonnis niet bepaald noodzakelijk. Deze verwijzing had wel plaats o.a. in mijn opstellen in „Groot-handel” van 14 April 1951, blz. 238, derde kolom bovenaan onder B. en 12 Mei 1951, blz. 309, tweede kolom bovenaan, en in „Die Pharmazeutische Industrie” van April 1951, blz. 87, tweede kolom en blz. 88, eerste kolom.

2. Zeer zeker ken ik de moderne denkbeelden betreffende vrije overdracht van het merk; zie mijn verwijzing daarnaar

in „Groot-handel” van 14 April 1951, blz. 243, tweede en derde kolom; ik heb volledig kennis genomen van uw opstel in „De Naamloze Vennootschap” van December 1950, waarin de verschillende voorstellen zijn opgesomd. Niettemin meen ik, dat naar een tussenweg moet worden gestreefd. Ik verwijs hiervoor verder naar een opstel van mijn hand, dat waarschijnlijk deze zomer zal verschijnen in een tijdschrift, dat zonder twijfel door U wordt gelezen.

3. Aangezien „E.-S.B.” (en „Groot-handel” e.a.) geen juridische, doch economische tijdschriften zijn, meen ik, dat het goede beginsel als door U bedoeld, hier niet van toepassing is. De importhandel heeft bij de onderwerpelijke kwestie te veel belang dan dat deze tak niet thans reeds van de stand van zaken op de hoogte zou mogen worden gebracht.

Scheveningen.

Dr C. SCHOUTEN.

AANTEKENING

De buitenlandse handel van de Verenigde Staten

Gedurende de periode Augustus 1950 tot Februari 1951 sloot de Amerikaanse handelsbalans driemaal, nl. in Augustus, October en Januari, met een passief saldo. Deze gebeurtenis baarde, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 11 dezer, met het oog op de grote economische betekenis, die er aan moet worden toegekend, allerwegen opzien, temeer, daar de Amerikaanse handelsbalans voor het laatst in Juni 1937 een invoeroverschot te zien had gegeven. Van nog meer belang dan deze maandresultaten is evenwel het feit, dat het actief saldo over het gehele jaar 1950 slechts \$ 1.433 mln — het laagste sedert 1940 — beliep.

Handelsbalans van de Verenigde Staten. (in miljoenen dollars)

	Invoer	Uitvoer	Saldo	Invoer in pCt van de uitvoer
Gemiddeld 1936/38	2.489	2.967	478	83,9
1946	4.942	10.185	5.243	48,4
1947	5.756	15.340	9.584	37,5
1948	7.124	12.653	5.529	56,3
1949	6.622	12.051	5.429	54,9
1950	8.842	10.275	1.433	86,1

Tot bovengenoemde ontwikkeling hebben enerzijds de door het Marshall-plan gestimuleerde Westeuropese agrarische en industriële productie en de devaluaties van September 1949, anderzijds minder verheugende gebeurtenissen — de oorlog in Korea en de Amerikaanse herbewapening — bijgedragen. De laatstgenoemde gebeurtenissen oefenden niet alleen een sterke invloed uit op het volume van de Amerikaanse handel, maar evenzeer op de waarde er van. Het feit, dat de ruilvoet zich ten nadele van de Verenigde Staten ontwikkelde, droeg bij tot de vermindering van het actief saldo van de Amerikaanse handelsbalans. De door het „Department of Commerce” berekende index van de invoerprijzen vertoonde gedurende 1950 t.o.v. 1949 een stijging met 8 pCt; de index van de uitvoerprijzen daalde gedurende de zelfde periode met 3 pCt. Met betrekking tot de daling van de index der uitvoerprijzen merkte het „Department of Commerce” op, dat deze ten dele moet worden toegeschreven aan verkopen van voedingsmiddelen aan het buitenland tegen prijzen, die lager waren dan de in de Verenigde Staten geldende marktprijzen.

De exportquote — de verhouding tussen de productie en de uitvoer — is onder invloed van de teruglopende

uitvoer en de zich snel uitbreidende binnenlandse productie van 1949 op 1950 gedaald van 9 tot 7 pCt. Voor de oorlog bedroeg deze quote 7,5 pCt; in 1947 niet minder dan 12 pCt.

Wat de uitvoer der Verenigde Staten naar goederengroepen betreft, zij vermeld, dat machines, evenals in 1949, de belangrijkste post vormden. Voorts is opmerkelijk, dat ruwe katoen het afgelopen jaar de grans en graanproducten van de tweede plaats heeft verdrongen. Van de 5,9 mln balen ruwe katoen, die in 1950 werden geëxporteerd, kwam 80 pCt voor rekening van de eerste acht maanden; met ingang van September werd nl., zoals bekend, uitvoercontrole op dit product uitgeoefend. In de daling van de uitvoer van ijzer, staal, auto's, auto-onderdelen en textielgoederen weerspiegelt zich, aldus de „N.Z.Z.”, de toenemende concurrentie van de Europese industrie. Aan de invoerzijde was koffie in 1950 het belangrijkste product; zij verdrong de non-ferrometalen, althans wat de waarde betreft, van de eerste plaats.

Zal het jaar 1951 voor het eerst sedert 1893 met een passief saldo sluiten? In zakenkringen verwacht men, dat de uitvoer dit jaar ongeveer \$ 12 mrd, derhalve bijna \$ 2 mrd meer dan in 1950, zal belopen. Een dergelijke export is, wanneer men in aanmerking neemt, dat de uitvoer in de maanden Januari en Februari 1951 \$ 1 mrd bedroeg, niet bij voorbaat uitgesloten. De voornaamste zorg van de exporteurs zal dit jaar niet weer, zoals voorheen, het dollartekort zijn, maar de toenemende schaarste aan enkele exportproducten. Hier staat echter tegenover, dat de toenemende vraag naar andere goederen, die door landen zoals Canada en enkele Zuidamerikaanse staten wordt uitgeoefend, evenals de hogere prijzen, wellicht de invloed van de schaarste aan enige traditionele exportproducten kan compenseren. In dit verband zij vermeld, dat steenkolen dit jaar vermoedelijk een grotere rol zullen gaan spelen. De internationale kolenschaarste en de daarmee verbonden grote vraag naar Amerikaanse steenkolen heeft reeds geleid tot een aanzienlijke opleving van de steenkolenuitvoer. De „Coal Exporters' Association” verwacht, dat deze uitvoer in 1951 18 à 20 mln ton zal belopen, tegen 2,5 mln ton in 1950. De vooruitzichten hierop zijn des te gunstiger, daar de Amerikaanse steenkolenrijverheid heeft verklaard, iedere gewenste hoeveelheid voor export ter beschikking te kunnen stellen.

Of de invoer in 1951 de geraamde uitvoer van \$ 12 mrd zal overschrijden, hangt uiteraard van vele factoren af. De intensieve Amerikaanse vraag naar grondstoffen en de toegenomen koopkracht der bevolking, tezamen met de stijgende prijzen, sluiten, aldus de „N.Z.Z.”, een dergelijk resultaat niet bij voorbaat uit.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Op 13 Juni 1951 zal de XIe Tilburgse Hogeschooldag worden gehouden. De opening vindt plaats om 10 uur in het Corpsgebouw, Heuvel 62, Tilburg.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De verslagweek op de geldmarkt zette zich gedurende de verslagweek nog iets verder voort. De marktdiscount's bedroegen voor de korte termijnen merendeels $1\frac{3}{8}$ pCt, terwijl langere termijnen, lopend van enige maanden tot één jaar, door de makelaars werden verkocht voor $1\frac{7}{16}$ pCt en voor $1\frac{1}{2}$ pCt gekocht.

Callgeld was ruim beschikbaar. Dat de callgeldnotering desondanks de gehele week op 1 pCt gehandhaafd bleef; $\frac{1}{4}$ pCt boven het minimum, zal toegeschreven moeten

worden aan de bij voortdurende bestaande mogelijkheid voor banken, om — voor zover bekend praktisch onbeperkte bedragen — geld op call aan de Agent van het Ministerie van Financiën te geven, tegen hetzelfde rentepercentage als aan de makelaars.

De ruime liquiditeit der banken, die hieruit en uit hun tegoed bij de circulatiebank blijkt, stelt een bankinstelling, die tevulligerwijze veel deviezen voor haar cliënten bij De Nederlandsche Bank moet kopen (de voortgaande vermindering van het deviezenbezit impliceert een voortdurend saldo van deviezenaankopen boven -verkoop) in staat zich de daarvoor benodigde middelen zonder een beroep op de geldmarkt, of wat veel onvoordeliger is, op de circulatiebank, te verschaffen.

De kapitaalmarkt.

Nadat in de maanden Januari/Maart van dit jaar de algemene index van de aandelenkoersen om 160 had geschommeld, en in April om 155, kwam hij gedurende de verslagweek beneden 150.

Ook in New York daalden de aandelenkoersen de laatste weken. Dow Jones Industrials noteerde op 11, 18 en 25 Mei achtereenvolgens 259, 250 en 245. Zijn in het laatste geval „vredes”geruchten de verklaring, op de Nederlandse aandelenmarkt vormen waarschijnlijk eerder buitenlands aanbod en de stijging van de rentestand oorzaken van de langzame koersafbrokkeling.

De Koninklijke kondigde de uitkering van een dividend van 12 pCt aan (vorige jaren 9 pCt). De beurskoers reageerde hierop tot dusverre niet met een stijging. Geruime tijd is het rendement op aandelen Koninklijke 3 pCt geweest; de koers schommelde nl. reeds jaren om 300 pCt. Thans is dit tot 4 pCt gestegen. Daar inmiddels het rendement op de meeste staatsfondsen hier te lande eveneens tot 4 pCt is gemonteerd, kan niet gezegd worden, dat qua rendement Koninklijke thans ongemotiveerd laag noteert.

Behalve dat laatste zijn een aantal emissies van genoteerde fondsen werd aangekondigd, werden wederom enige nieuwe fondsen ter beurse geëmitteerd (Dekker's Houthandel, Wernink's Beton, Hooimeijer's Beschuit) of geïntroduceerd (Nederlandsche Kaiser-Frazer Fabrieken. Soms wijst een dergelijk samentreffen van meerdere emissies er op, dat de emittenten een vermindering van de opnemingscapaciteit van de markt verwachten.

Voor staatsfondsen, die enige koersstijging ondergingen, meende men in de verslagweek vraag van de zijde van institutionele beleggers te bespeuren.

	18 Mei 1951	25 Mei 1951
Aand. indexcijfers		
Algemeen	150,9	149,8
Industrie	214,4	213,5
Scheepvaart	169,8	167,3
Banken	120,2	121,2
Indon. aandelen	52,3	51,2
Aandelen		
A.K.U.	170 ³ / ₄	171
Philips	248	247
Unilever	226 ¹ / ₄	225
H.A.L.	174	170
Amsterdam Rubber	114 ³ / ₄	113 ¹ / ₂
H.V.A.	123 ¹ / ₂	121 ¹ / ₂
Kon. Petroleum	299 ¹ / ₂	295 ¹ / ₂
Staatsobligaties		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	72 ³ / ₈	70 ⁷ / ₈
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	89	90 ¹ / ₄
3 pCt Invest. certif.	90 ¹ / ₁₆	91 ¹ / ₁₆
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	96 ⁵ / ₈	97 ¹ / ₂
3 pCt Dollarlening	99 ¹ / ₈	99 ⁷ / ₈

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse gelddoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
16 Apr. '51	1.192.437	770.575	1.770	267.633	109.186
23 Apr. '51	1.191.824	752.650	1.895	266.613	94.082
7 Mei '51	1.193.992	778.536	2.382	248.561	155.097
15 Mei '51	1.193.897	740.169	2.439	226.988	156.757
21 Mei '51	1.193.626	729.162	2.000	227.299	154.183
28 Mei '51	1.193.651	755.781	2.100	230.328	159.808

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldu in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist'	's Rijks Schatkist Bijzondere rekening	Saldu voortvloeiende uit betalings-accorden	Andere saldu van niet-inge-zetenen
16 Apr. '51....	2.687.976	2.075.670	51.968	1.454.544	312.885	108.229
23 Apr. '51....	2.682.331	2.041.684	19.821	1.427.544	353.658	108.222
7 Mei '51....	2.739.732	2.140.080	19.231	1.427.544	406.908	108.314
15 Mei '51....	2.705.918	2.050.451	—	1.469.589	304.360	110.068
21 Mei '51....	2.673.799	2.076.877	—	1.469.589	334.470	109.811
28 Mei '51....	2.709.270	2.125.958	—	1.469.588	368.507	109.847

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, dat deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgende nummer dienen Zaterdag a.s. in ons bezit te zijn.

Prof. dr FRED. L. POLAK

OM HET BEHOUD VAN ONS BESTAAN

Cultuursociologische voorstudies

Geb. f12.—.

Dr. J. A. de Koning sprak onlangs voor de V.P.R.O.-microfoon o.a. de volgende woorden over dit boek:

.....Wie deze opstellen leest, ondergaat het heilzame gevoel, dat een kundige gids hem rondleidt, één, die de moed heeft alles goed onder de ogen te zien en die op deze wijze bezig is de vrees met haar slechte gevolgen uit te schakelen, zonder ons — en dat is een tweede belangrijk winstpunt — op een goedkope manier met een of andere mooi lijkende, doch niet reële schijn-oplossing af te schepen.

.....Dit boek van Polak is op dit punt van een weldadige bescheidenheid en toch niet zwak of aarzelend. Integendeel, dit boek is een positief, een bemoedigend, een bevestigend, een in de volle zin des woord opbouwend boek."

Dr J. G. Bomhoff schrijft in Tijd en Taak:

„Professor Polak nu behoort tot die mensen, die enerzijds diep doordrongen zijn van de gevaren die onze beschaving loopt, anderzijds evenzeer overtuigd zijn, dat er middelen zijn te vinden om haar te redden. Het boek bevat zodoende scherpe analyses van de ziekten, waaraan onze cultuur lijdt en tevens voorstellen en onderzoekingen op het gebied waarvandaan hij de redding verwacht. Laat ik beginnen met te zeggen, dat ik persoonlijk dit boek een succes toewens, als dat destijds prof. Huizinga te beurt viel met zijn: „In de schaduwen van morgen”, waarmee het uit de verte vergeleken kan worden."

Maakt voor Uw bestellingen gebruik van de in dit nummer gevoegde bestelkaart.

AANGEBODEN

E.S.B. 1935 (ontbr. 3 no.'s), '36, '37, '43, '44, '47 (ontbr. 1 no.), '48 (ontbr. 3 no.'s), E.S. kw.bericht 1935, '36, '37, '47 en '48 en de Economist 1943 en eerste ½ j. 1944 tegen elk redelijk bod. Kruthof, Jac. Hopstraat 6, Den Haag.

GEMEENTE VELSEN

Burgemeester en Wethouders roepen sollicitanten op voor de op 1 November 1951 vacant komende functie van

VERIFICATEUR

der gemeentefinanciën, hoofd van dienst!

Vereisten: grondige theoretische ontwikkeling, zeer ruime praktische ervaring op het gebied van de gemeentelijke accountancy en tact om met personeel om te gaan.

Salaris enz. f 6400.— — f 7600.— (6 éénjaarlijkse verhogingen van f 200.—), exclusief de 10¼ % en 5% verhogingen.

Andere regelingen conform Rijksregeling.

Sollicitaties binnen 10 dagen na het verschijnen van dit blad aan de Raad der gemeente Velsen.

GEMEENTE ALMELO

Burgemeester en Wethouders der gemeente Almelo roepen sollicitanten op naar de betrekking van

hoofd van het op te richten

SOCIOGRAFISCH BUREAU

Salaris f 5300.— tot f 6200.— (plus verhogingen ad 10¼% en f 200.—); aanstelling boven het minimum is mogelijk. Vereiste: Drs. in de Sociografie. Praktische ervaring strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties op zegel met uitvoerige inlichtingen te richten aan B. en W. binnen 14 dagen na verschijning van dit blad.

Bij het Internationaal Arbeidsbureau te Genève

béstaat een vacature voor de post van

„Assistant member of Division”

of the

„Statistical Division”

Salarisschaal U.S.\$ 3600 tot 5000 per jaar.

In aanmerking komen Nederlanders van beiderlei kunne tussen 23 en 35 jaar met een universitaire opleiding of met gelijkwaardige kennis van de theorie en de practijk van de statistiek. De sollicitant moet tevens in staat zijn de statistische methoden toe te passen op problemen van de arbeidsstatistiek. Grondige kennis van één der officiële talen (Frans en Engels) en behoorlijke kennis van de andere taal is vereist.

Sollicitaties vóór 1 Juli 1951 in te dienen bij de Sectie Internationale Zaken van het Ministerie van Sociale Zaken, Zeestraat 73, te 's-Gravenhage, waar tevens nadere inlichtingen en sollicitatieformulieren zijn te verkrijgen.

Ten kantore van een

KUNSTMEST-GROOTHANDEL

in het Oosten des lands kan geplaatst worden een vooruitstrevend

ZAKENMAN

Vereisten zijn: H.B.S.- of daarmee gelijk te stellen opleiding, goede algemene ontwikkeling, ruime handelservaring (lieft in soortgelijk of aanverwant bedrijf in de agrarische sector), goede omgangsvormen, gewend met personeel om te gaan en daaraan leiding te geven. Leef-tijd: circa 30 à 40 jaar.

Bij gebleken geschiktheid: Levenspositie. Wo-ning beschikbaar.

Zo uitvoerig mogelijke sollicitaties, met vermelding wanneer beschikbaar en verlangd salaris, onder no. ESB 22-7, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

beschikbare krachten

Econ. Drs., 32 jaar, werkzaam op terrein van buitenl. betalings-verkeer kan in huidige ambt. functie zijn cap. niet vold. ont-plooien en zoekt daarom

zelfstandige verantwoordelijke werkring

in part. bedrijf. Uitst. ref. Br. onder no. ESB 22-5, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

ECONOOM (drs)

veeljarige praktijk als adviseur voor bedrijfsorganisatie en in leidend commercieel/administratieve functie in grootbedrijf, WENST VAN WERKKRING' TE VERANDEREN.

Gezocht wordt een leidende, zelfstandige functie (met toekomstmogelijkheden) in het bedrijfsleven of associatie met adviesbureau. Buitenland geen bezwaar. Br. onder no. ESB 22-3, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

ECONOOM

30 jaar, praktijkervaring op gebied van moderne bedrijfsadmini-stratie en internationale goederenhandel, wenst van betrek-king te veranderen en zoekt plaatsing als

DIRECTIE SECRETARIS

Br. onder no. ESB 22-8, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Corns. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. - Tel. 25410

Onafh. Verzekeringsadv. LOD. S. BEUTH

deskundige ter zake van:

Pensioen-voorzieningen
voor staf en personeel
Organisatie Ondernemings-
en Bedrijfs-Pensioenfondsen
Aanpassing aan nieuwe wet
Pensioen-en Spaarfondsen

- Diversen -

Te koop van part. Austin 12 1947 met nieuwe motor. Ruime en zuinige wagen, loopt 1 op 10½. Kleur licht groen. Zowel binnen als buiten in staat van nieuw. Elk onderz. toegestaan. Te bevr. v. Diepenbeekstr. 5, 's-Her-togenbosch, Tel. 8193.

Aangeb. door part. wegens aansch. kleinere wagen

BUICK 1946

in uitst. staat, 97.000 km ge-lopen, K.N.A.C.-rapport ter inzage. Prijs f 7000. Brieven no. ESB 22-4, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Alleen bij

Oud-papierhandel

M. A. WESSELS

HOOFDKANTOOR: .

Groenburgwal 17 — 19

Amsterdam — Centrum

Telef.: 33066-37307-96507

49066 (Kromme Waal 20)

bent U verzekerd

de hoogste dagprijzen

te ontvangen

voor Uw **oude archieven**
en andere soorten **oud papier**

★ VERNIETIGING ONDER GARANTIE

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adrés voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

□

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangeleekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs